

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Β΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

**ΕΚΘΕΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ**

***«Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου –
Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση –
Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού
και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης»***

I. Γενικές παρατηρήσεις

Το υπό συζήτηση και ψήφιση Νοσχ, όπως διαμορφώθηκε μετά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή, περιλαμβάνει τέσσερα Μέρη και 55 άρθρα.

Με τις διατάξεις του Μέρους Α΄ (άρθρα 1 έως 7) θεσπίζονται τροποποιήσεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, αναδιαρθρώνεται η Γενική Διεύθυνση Συντάξεων του Υπουργείου Οικονομικών και ρυθμίζονται λοιπά ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου αυτού. Ειδικότερα:

- Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1 έως 4) τροποποιούνται διατάξεις του π.δ. 169/2007 για την απονομή των πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων και επιλύονται ερμηνευτικά προβλήματα που είχαν ανακύψει κατά την εφαρμογή του για επιμέρους κατηγορίες υπαλλήλων και στρατιωτικών (άρθρο 1), θεσπίζονται επιμέρους συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, με τις οποίες, μεταξύ άλλων, α) παρέχεται το δικαίωμα σε όσους έχουν ασφαλισθεί μετά την 1.1.1993 και θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης από 1.1.2013 και μετά, να λάβουν ολόκληρη τη σύνταξή τους, με τη συμπλήρωση του 60ου έτους της ηλικίας τους, υπό τον όρο ότι έχουν συμπληρώσει 40 χρόνια πραγματικής συντάξιμης υπηρεσίας, β) επεκτείνονται, για λόγους ισότητας, ευεργετικές ρυθμίσεις που ίσχυαν για όσους έχουν ασφαλισθεί προ της 1.1.1993, και σε όσους ασφαλίστηκαν μετά την ημερομηνία αυτή, γ) καταργείται η αναστολή

καταβολής σύνταξης στους ιατρούς του Ε.Σ.Υ., που μετά τη συνταξιοδότησή τους ασκούν το επάγγελμα του ιατρού, δ) προβλέπεται ότι οι άγαμες ή διαζευγμένες θυγατέρες, η καταβολή της σύνταξης των οποίων αναστέλλεται, διατηρούν την υγειονομική περιθαλψη του Δημοσίου εάν δεν έχουν δικαίωμα περίθαλψης από άλλο φορέα και εφόσον καταβάλλουν οι ίδιες τις σχετικές κρατήσεις, ε) εισάγονται περιορισμοί στο ποσό της σύνταξης κατά μεταβίβαση που δικαιούται ο επιζών σύζυγος με βάση τη διαφορά ηλικίας των συζύγων και στ) παρέχεται η δυνατότητα σε υπαλλήλους κρατικών ν.π.ι.δ., δημοσίων επιχειρήσεων κλπ. καθώς και σε υπαλλήλους λοιπών ν.π.ι.δ. που μετατάσσονται, μεταφέρονται ή εντάσσονται σε φορείς που διέπονται από διαφορετικό ασφαλιστικό – συνταξιοδοτικό καθεστώς από αυτό στο οποίο υπάγονταν πριν από τη μετάταξη, τη μεταφορά ή την ένταξή τους, να διατηρήσουν το καθεστώς του φορέα προέλευσής τους και θεωρείται ότι διανύθηκε στο καθεστώς αυτό όλη η εφεξής υπηρεσία τους να (άρθρο 2). Επίσης, θεσπίζονται ρυθμίσεις για τη σύνταξη των διαζευγμένων (άρθρο 3) και για τη σύνταξη των υπαλλήλων ν.π.δ.δ. (άρθρο 4).

- Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 5 έως 7) αναδιαρθρώνεται η Γενική Διεύθυνση Συντάξεων του Υπουργείου Οικονομικών (άρθρο 5), τροποποιούνται διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας περί ενδίκων μέσων και, ιδίως, μειώνεται η προθεσμία άσκησης ενδίκων μέσων κατά πράξεων κανονισμού σύνταξης από δώδεκα σε έξι μήνες (άρθρο 6), και προβλέπεται ότι οι προτεινόμενες συνταξιοδοτικές διατάξεις του Κεφαλαίου Α' και του άρθρου 13 του Κεφαλαίου Β' του Νσχ εφαρμόζονται αναλόγως και για τους υπαλλήλους των ΟΤΑ, των ν.π.δ.δ. που διέπονται από το ίδιο με αυτούς συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθώς και για το προσωπικό του ΟΣΕ και υπαλλήλων των ασφαλιστικών ταμείων του προσωπικού των Σιδηροδρομικών Δικτύων (άρθρο 7).

Επισημαίνεται ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 73 παρ. 2 του Συντάγματος, το Νσχ συνοδεύεται από τη γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 14.7.2011, στην οποία διατυπώνονται παρατηρήσεις επί των επιμέρους άρθρων του. Συμφώνως προς το άρθρο 15 παρ. 9 του Οργανισμού του Ελεγκτικού Συνεδρίου (π.δ. 774/1980 Α' 189), το Ελεγκτικό Συνέδριο γνωμοδοτεί επί διατάξεων διά των οποίων επιδιώκεται η τροποποίηση των περί συντάξεων νόμων, η απονομή σύνταξης ή η αναγνώριση υπηρεσίας ως παρέχουσας δικαίωμα προς σύνταξη, εφόσον η σύνταξη βαρύνει το δημόσιο ταμείο ή τον προϋπολογισμό νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Όπως γίνεται παγίως δεκτό από το δικαστήριο αυτό (βλ., ενδεικτικώς, Ολ. ΕΣ 983/1988), η θεσπιζόμενη με την ανωτέρω διάταξη γνωμοδοτική αρμοδιότητά του κατά τη διαδικασία ψήφισης συνταξιοδοτικών νόμων είναι εξαιρετικής φύσεως και ιδιαίτερης σημασίας, γιατί προνοεί για τη διαφώτιση της

Βουλής κατά την ψήφιση αυτών των ειδικών νόμων και την προφύλαξη της από τη θέσπιση διατάξεων που αντιβαίνουν σε βασικούς κανόνες της κείμενης συνταξιοδοτικής νομοθεσίας ή δημιουργούν προνόμια για ορισμένη κατηγορία συνταξιούχων.

Εξ άλλου, κατά την θεωρία, μπορούν να τίθενται στο τέλος του σχετικού συνταξιοδοτικού νομοσχεδίου διατάξεις που αφορούν σε άλλα θέματα (βλ. Π. Παραρά, Σύνταγμα 1975-Corpus, II, 1985, σελ. 385). Εν προκειμένω οι συνταξιοδοτικές διατάξεις συνιστούν το πρώτο Μέρος του υπό ψήφιση Νοσ, το οποίο περιλαμβάνει, συνολικώς, τέσσερα Μέρη και οκτώ Κεφάλαια, ενώ ρυθμίζει θέματα ανάπτυξης και δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία εμπίπτουν, όπως προκύπτει από τον τίτλο του, ιδίως στην αρμοδιότητα των Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Επισημαίνεται συναφώς ότι το Μέρος Α΄ του Νοσ είχε αποσταλεί προς γνωμοδότηση στο Ελεγκτικό Συνέδριο, υπό τον τίτλο «Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, αναδιάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και άλλες διατάξεις».

Με τις διατάξεις του Μέρους Β΄ (άρθρα 8 έως 14), το οποίο συντίθεται από δύο Κεφάλαια, ρυθμίζονται ιδίως θέματα τουριστικών επενδύσεων, τουριστικών καταλυμάτων, και εισάγονται τροποποιήσεις σε επιμέρους ζητήματα της τουριστικής νομοθεσίας. Ειδικότερα:

- Με το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 8 έως 10) θεσπίζεται νέα κατηγορία τουριστικών καταλυμάτων, τα σύνθετα τουριστικά καταλύματα, τα οποία οριοθετούνται εννοιολογικώς, προβλέπονται δε οι προϋποθέσεις δημιουργίας τους καθώς και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα να μετατραπούν σε σύνθετα (άρθρο 8). Επίσης, καθορίζονται οι όροι δόμησης και παρέχονται οι αναγκαίες εξουσιοδοτήσεις για τις προδιαγραφές των σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων, προκειμένου να χορηγείται το ειδικό σήμα λειτουργίας τους (άρθρο 9), και ρυθμίζονται ζητήματα «απόσυρσης» παλαιών τουριστικών καταλυμάτων, τα οποία στερούνται σήματος λειτουργίας αδιαλείπτως από την 1.1.1991 έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος (καταβολή ετήσιου τέλους επιβάρυνσης του περιβάλλοντος, ύψους 2% επί της αντικειμενικής αξίας των ακινήτων αυτών, υπέρ του Πράσινου Ταμείου, κατεδάφιση κλπ.) (άρθρο 10).

- Το Κεφάλαιο Δ΄ (άρθρα 11 έως 14) αφορά ιδίως ζητήματα τουριστικών επενδύσεων και επιμέρους θέματα της τουριστικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, εισάγονται ρυθμίσεις για τον χαρακτηρισμό και την οριοθέτηση των Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) με προεδρικό διά-

ταγμα το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Πολιτισμού και Τουρισμού, γνώμη του οικείου περιφερειακού συμβουλίου και έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (άρθρο 11), ιδρύεται η Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού, η οποία υπάγεται απευθείας στον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού αυτού και έχει ως αντικείμενο την ενημέρωση για θέματα τουριστικών επενδύσεων, αλλά και την έκδοση, ως υπηρεσία μιας στάσης, των αδειών και εγκρίσεων που είναι αναγκαίες για την έναρξη λειτουργίας των εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής ανεξαρτήτως μεγέθους, των σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων και των κύριων τουριστικών καταλυμάτων με δυναμικότητα άνω των 300 κλινών (άρθρο 12). Επίσης, συνιστάται Κεντρική Συντονιστική Ομάδα Αδειοδότησης για τις τουριστικές επενδύσεις (άρθρο 13), ρυθμίζονται ζητήματα εφαρμογής του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό, ζητήματα παραχώρησης, για την εκτέλεση προσωρινών ή μόνιμων έργων, αιγιαλού και παραλίας που έχουν χαρακτηριστεί ως τουριστικά δημόσια κτήματα ή που έχουν κηρυχθεί ως τουριστικοί χώροι προς αξιοποίηση, μετά από γνώμη ειδικής εννεαμελούς επιτροπής, καθώς και ζητήματα ανέγερσης ή τοποθέτησης προσωρινών ή κινητών λυόμενων κατασκευών και εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση εκδηλώσεων. Περαιτέρω ορίζεται ότι ο Ε.Ο.Τ. τηρεί Μητρώο Ειδικών Τουριστικών Λεωφορείων ανά τουριστική επιχείρηση (άρθρο 14).

Με τις διατάξεις του Μέρους Γ' τροποποιούνται και συμπληρώνονται οι διατάξεις των ν. 2214/1994, 3049/2002, 3862/2010 και 3867/2010 και εισάγονται ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών. Ειδικότερα:

- Με το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 15-17), ρυθμίζονται θέματα εξασφάλισης των δανείων του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων που αφορούν κατοικίες, θέματα υπογραφής συμβάσεων από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, καθώς και ζητήματα σύστασης εταιρειών για την αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου στο πλαίσιο αποκρατικοποιήσεων (άρθρο 15), β) καθιερώνεται υποχρέωση της Τράπεζας της Ελλάδος να ενημερώνει τη χώρα καταγωγής, σε περίπτωση που έχει βάσιμες υπόνοιες, κατά την πρόσληψη αντιπροσώπου ή τη δημιουργία υποκαταστήματος ιδρύματος πληρωμών στην Ελλάδα, για νομιμοποίηση ή απόπειρα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης τρομοκρατίας κλπ., γ) εισάγονται ρυθμίσεις ως προς το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και πολιτι-

κής των αποδοχών του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, συμφώνως προς την παρ. 3 του άρθρου 1 της οδηγίας 2010/76/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24.11.2011 (άρθρο 16), γ) ρυθμίζονται ζητήματα μεταβίβασης σε ανάδοχο ασφαλιστική εταιρεία των χαρτοφυλακίων ζωής ασφαλιστικών εταιρειών των οποίων έχει ανακληθεί η άδεια λειτουργίας, και παρέχεται η δυνατότητα στο Δημόσιο να χορηγεί δάνεια προς το Εγγυητικό κεφάλαιο Ζωής, με την έκδοση ομολόγων, έως το ποσό των διακοσίων εκατομμυρίων ευρώ (άρθρο 17).

- Με το Κεφάλαιο Στ' (άρθρα 18 έως 20) θεσπίζονται φορολογικές και τελωνειακές ρυθμίσεις. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, παρέχεται η δυνατότητα υποβολής φορολογικής δήλωσης από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που δεν έχουν υποβάλει ή υπέβαλαν ανακριβή δήλωση, χωρίς την επιβολή προστίμων ή πρόσθετου φόρου για εισοδήματα που αποκτήθηκαν έως το οικονομικό έτος 2010. Ευνοϊκές ρυθμίσεις προβλέπονται και για τους οφειλέτες και άλλων φόρων, όπως ο Φ.Π.Α., ο φόρος κύκλου εργασιών, το τέλος συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας και το τέλος καρτοκινητής τηλεφωνίας, το τέλος χαρτοσήμου, εκτός από τις συναλλαγματικές και τα γραμμάτια σε διαταγή, ο φόρος συγκέντρωσης κεφαλαίου και ο ειδικός φόρος τραπεζικών εργασιών κ.λπ.. Περαιτέρω, ορίζεται ότι παρατείνεται η προθεσμία παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου για κοινοποίηση φύλλων ελέγχου ή πράξεων επιβολής φόρων, τελών και εισφορών που λήγει την 31.12.2011 έως την 31.12.2012, υπάγονται στην περαιώση των άρθρων 1 έως 3 του ν. 3888/2010 και άλλες κατηγορίες επιτηδευματιών που είχαν εξαιρεθεί, ρυθμίζονται με ευνοϊκούς όρους θέματα οφειλών ΟΤΑ α' και β' βαθμού και νομικών τους προσώπων προς το Δημόσιο και παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομικών να αναθέσει σε ελεγκτικές εταιρείες, δικηγόρους ή δικηγορικά γραφεία και κοινοπραξίες τους την έρευνα για περιουσιακά στοιχεία υποχρέων (άρθρο 18). Επίσης, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την καταβολή φορολογικών επιβαρύνσεων λόγω παύσης ισχύος της άδειας επαγγελματικού πλοίου αναψυχής (άρθρο 19), καθώς και επιμέρους τελωνειακά θέματα (άρθρο 20).

- Με το Κεφάλαιο Ζ' του Νοσχ (άρθρα 21 έως 24) α) θεσπίζεται τεκμήριο μείωσης της μισθωτικής αξίας των ακινήτων που έχουν μισθωθεί από το Δημόσιο σε ποσοστό 20%, επέρχεται μείωση των καταβαλλόμενων μισθωμάτων κατά το ίδιο ποσοστό, εκτός εάν είχε ήδη συμφωνηθεί μείωση τουλάχιστον 20% από 1.7.2010, και απαγορεύεται η αναπροσαρμογή τους έως την 30.6.2013 (άρθρο 21), β) ρυθμίζονται θέματα ανάκτησης παράνομων κρατικών ενισχύσεων (άρθρο 22), γ) συνιστάται Υπηρεσία Σχεδιασμού και Παρακολούθησης της Εφαρμογής των Προγραμμάτων Οικονομικής Προσαρμογής

στο Υπουργείο Οικονομικών (άρθρο 23), εξαιρούνται από τις διατάξεις των Κεφαλαίων Α΄, Β΄ και Γ΄ του ν. 2190/1994 για τις προσλήψεις στον δημόσιο τομέα μέσω ΑΣΕΠ οι ειδικοί ερευνητές και επιστήμονες συνεργάτες του Σ.Ο.Ε., καταργείται η επιδότηση αγοράς ή ανέγερσης κατοικίας υπαλλήλων που υπηρετούν στις προβληματικές περιοχές, και ρυθμίζονται υπηρεσιακά, οργανωτικά και λειτουργικά ζητήματα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (άρθρο 24).

Με τις διατάξεις του Μέρους Δ΄ (Κεφάλαιο Η΄, άρθρα 25 έως 55), ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την αγορά των παιγνίων στη χώρα μας.

Συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση, σκοπός του παρόντος Κεφαλαίου είναι η δημιουργία κατάλληλων ρυθμιστικών, εποπτικών και ελεγκτικών μηχανισμών ώστε, μεταξύ άλλων, να διασφαλισθεί η διαφάνεια και η φερεγγυότητα της διεξαγωγής των παιγνίων και του στοιχήματος, να διατηρηθεί σε ανεκτά επίπεδα η συμμετοχή των πολιτών στα τυχερά παίγνια και να αποτραπεί η εκ μέρους τους υπέρμετρη σπατάλη χρημάτων, να προστατευθούν οι καταναλωτές και ιδίως οι ανήλικοι και άλλες ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού από τον εθισμό στα εν λόγω παίγνια, να αποτραπεί η μετατροπή των ψυχαγωγικών-τεχνικών παιγνίων σε παράνομα τυχερά παίγνια και να κατευθυνθεί η δραστηριότητα διεξαγωγής στοιχημάτων προς νόμιμους και ελέγξιμους παρόχους, ώστε να περιορισθεί και να εξαλειφθεί το παράνομο στοιχήμα και τα ποινικά αδικήματα που αυτό υποθάλπει (απάτη, φοροδιαφυγή, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές πράξεις κ.λπ.).

Σχετικώς σημειώνεται ότι η εξασφάλιση εσόδων από την αδειοδότηση τυχερών παιγνίων περιλαμβάνεται στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η χώρα μας συμφώνως προς τον ν. 3845/2010 (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV, Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής, Ενέργειες για τη δεύτερη αξιολόγηση οι οποίες θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί ως το τέλος του τρίτου τριμήνου 2010 και ενέργειες για τον έκτο απολογισμό οι οποίες θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί ως το τέλος του τρίτου τριμήνου του 2011. Βλ. σχετικώς και Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, 2 Ιουλίου 2011, Σχέδιο δράσης για την προετοιμασία των περιουσιακών στοιχείων για αποκρατικοποίηση, το οποίο καλύπτει, μεταξύ άλλων, την επέκταση της διάρκειας της σύμβασης παραχώρησης για τον Ο-ΠΑΠ καθώς και την ανάθεση άδειας διενέργειας νέων παιγνίων μέχρι το τέλος του τρίτου τριμήνου 2011, καθώς και Παράρτημα III: Ελλάδα-Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων, σε http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/48/eb/58/48eb58a83e38a8aa17a93a27dcb0c689945e67b7/application/pdf/rev_4th_engl.pdf).

Περαιτέρω, όπως σημειώνεται και στην Αιτιολογική Έκθεση, η ανάγκη ρύθμισης των παιγνίων και του στοιχήματος καθίσταται έτι περαιτέρω επείγουσα, αφενός λόγω του ότι η χώρα μας καταβάλλει σημαντικό πρόστιμο ημερησίως για τη μη συμμόρφωσή της προς την καταδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 26.10.2006 (υπόθεση C-65/05, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ελληνικής Δημοκρατίας), συμφώνως προς την οποία: «Η Ελληνική Δημοκρατία, εισάγοντας με τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002 την απαγόρευση, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, εγκαταστάσεως και λειτουργίας όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και από το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998» (ΕΕ C 326/8 της 30.12.2006), και αφετέρου διότι λειτουργούν παρανόμως πληθώρα παιγνίων και ιστοσελίδων στοιχήματος «με όλες τις σχετικές αρνητικές παρενέργειες, στερώντας συγχρόνως το ελληνικό δημόσιο από σημαντικότερα πρόσθετα έσοδα».

II. Παρατηρήσεις επί των επιμέρους άρθρων του Νοχ

1. Επί του άρθρου 2

Α) Περιλαμβάνονται δύο παράγραφοι 2, επομένως η δεύτερη (σελ. 17) πρέπει να αναριθμηθεί σε παράγραφο 3 και να ακολουθήσει αναρίθμηση όλων των παραγράφων του άρθρου αυτού.

Β) Σε ό,τι αφορά την κατά τα ανωτέρω παρ. 3 περιπτ. ε' του άρθρου 2 (πρώην 9) η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στην από 14.7.2011 γνωμοδότησή της, επισημαίνει την ύπαρξη ζητήματος συμβατότητας της διάταξης προς το άρθρο 87 του Συντάγματος, «καθόσον, καταργώντας τη δυνατότητα στους δικαστές αποχώρησης από την υπηρεσία με άμεση καταβολή της σύνταξης, περιορίζει την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών».

Γ) Ως προς την παρ. 5 και, συμφώνως προς τα ανωτέρω παρ. 6 περιπτ. γ' του ίδιου άρθρου δημιουργείται, επίσης, προβληματισμός συνταγματικότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ειδικότερα, στην ανωτέρω γνωμοδότηση

του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναφέρεται ότι η υιοθέτηση κριτηρίων χορήγησης σύνταξης ως προς τον επιζώντα σύζυγο τα οποία συνδέονται με τη διαφορά ηλικίας του από τον αποβιώσαντα σύζυγό του «εγείρει συνταγματικά ζητήματα σε σχέση με τα άρθρα 21 παρ. 1 του Συντάγματος περί προστασίας της οικογένειας και 4 παρ. 1 περί ισότητας. Προτείνεται η υπό ψήφιση διάταξη να επαναδιατυπωθεί και να τεθούν άλλα, σταθερά κριτήρια περιορισμού χορήγησης της εν λόγω σύνταξης, όπως είναι η διάρκεια του γάμου και η ηλικία του επιζώντος συζύγου, υπό την έννοια της μεταγενέστερης καταβολής». Γιατί μπορεί να υπάρχει ανάγκη «να αποφευχθούν εικονικοί γάμοι, οι οποίοι επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό με υψηλά ποσά σύνταξης για πληθώρα ετών», ωστόσο δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι γάμοι αυτοί, που συνήθως είναι γάμοι ηλικιωμένων Ελλήνων με νεότερες γυναίκες, ιδίως αλλοδαπές, αφενός είναι δυσαπόδεικτο ότι είναι εικονικοί και, αφετέρου, καλύπτεται με αυτούς «εν πολλοίς το κενό της ανύπαρκτης μέριμνας ηλικιωμένων, κυρίως μόνων ανδρών, μέριμνα που συνιστά υποχρέωση του Κράτους, σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 3 του Συντάγματος».

Επικουρικώς, επισημαίνονται τα ακόλουθα: συναφές είναι το ζήτημα που είχε απασχολήσει παλαιότερα το Ελεγκτικό Συνέδριο και αφορούσε στο δικαίωμα απόκτησης κατά μεταβίβαση συνταξιοδοτικού δικαιώματος από σύζυγο ή τέκνο που δεν είναι Έλληνας/Ελληνίδα. Και εν προκειμένω το Ελεγκτικό Συνέδριο (βλ. ενδεικτικώς ΕΣ 1514/2002, ΕΔΚΑ 1998, σελ. 115) έκρινε αντισυνταγματική διάταξη του τότε ισχύοντος άρθρου 63 παρ. 1 εδ. β' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, στο μέτρο που αυτή απαιτούσε τη συνδρομή ελληνικής ιθαγένειας για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος κατά μεταβίβαση, ως αντικείμενη στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, αλλά και στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α.

Η νομική βάση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., που δέχθηκε τότε το Ελεγκτικό Συνέδριο, σε συνδυασμό με το άρθρο 14της Ε.Σ.Δ.Α., ισχύει και ως προς την προτεινόμενη διάταξη. Γιατί αποτελεί πάγια πλέον θέση της νομολογίας (ΕΣ 1617/1998, ΟΛΕΣ 864/2002) ότι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα συνιστά περιουσιακής φύσης δικαίωμα. Η προστασία κάθε περιουσιακού δικαιώματος, όπως είναι το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του υπαλλήλου και των κατά μεταβίβαση μελών της οικογένειάς του, δεν μπορεί να εξαρτάται από κριτήρια που δεν δικαιολογούνται αντικειμενικώς και δεν εξυπηρετούν τη δημόσια ωφέλεια (βλ. ιδίως Α. Στεργίου, Η προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών παροχών ως περιουσιακών δικαιωμάτων, στον τόμο υπό τον τίτλο «Τα συνταγματικά όρια νομοθετικής μεταβολής της κοινωνικής ασφάλισης» (επιμ. Γ. Κασσιμάτης), 2009, σελ. 16 επ.). Η

δημόσια ωφέλεια συνιστά λόγο περιορισμού του συνταξιοδοτικού δικαιώματος εν όλω ή εν μέρει μόνο εφόσον είναι πραγματική και προβάλλεται αιτιολογημένως και ειδικώς. Η απλή και αόριστη αναφορά στην ανάγκη περιστολής δαπανών και στο ταμειακό συμφέρον του κράτους δεν αρκεί. Τελεί δε πάντοτε υπό τον όρο της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας. Προς την ίδια κατεύθυνση και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (υπόθεση Gaygusuz κατά Αυστρίας της 16.9.1996, υπόθεση F.Q. Zarata κατά Ισπανίας της 4.3.1998), όπου, ενόψει του άρθρου 14 της Ε.Σ.Δ.Α., αναφέρεται ότι «μία διαφοροποίηση συνιστά διακριτική μεταχείριση αν στερείται αντικειμενικής και εύλογης δικαιολογίας, δηλαδή αν δεν υπηρετεί ένα «θεμιτό σκοπό» ή αν δεν υπάρχει «(εύλογη) σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιούνται και του σκοπού στον οποίο αυτή αποβλέπει» (βλ. και ΣτΕ 3013/2006, 7μελούς), εάν έχει, δηλαδή, τηρηθεί δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος και στις επιταγές της προάσπισης των δικαιωμάτων αυτών (βλ. ιδίως αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ιατρίδης κατά Ελλάδος της 25.3.1999, Αντωνακόπουλος, Βορτσερά και Αντωνακοπούλου κατά Ελλάδος της 14.12.1999 και Γεωργιάδης κατά Ελλάδος της 28.3.2000. Επίσης, βλ. Ν. Μηλιώνη, Σύγχρονες όψεις του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, στον Τιμητικό Τόμο για τα 170 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Διαφάνεια και Ανεξαρτησία στον έλεγχο του δημόσιου χρήματος, 2004, σελ. 615, 629 επ.).

Υπό το φως των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι, στην προκειμένη περίπτωση, θεμιτός και εύλογος σκοπός υπάρχει (η αποφυγή εικονικών γάμων που επιβαρύνουν για πολλά χρόνια τον κρατικό προϋπολογισμό, συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση). Ωστόσο, η προβαλλόμενη διακριτική μεταχείριση, μόνη, δηλαδή, η προϋπόθεση, της μη υπάρξεως μεγάλης διαφοράς ηλικίας μεταξύ των συζύγων για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του επιζώντος συζύγου, χωρίς τη συνεκτίμηση και άλλων αντικειμενικών στοιχείων, π.χ. διάρκειας του γάμου, θα μπορούσε να οδηγήσει, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε δυσανάλογη διάκριση σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της προστασίας των ταμειακών συμφερόντων του κράτους. Διότι μπορεί να αποφεύγονται μεν καταστρατηγήσεις και εικονικοί γάμοι, ωστόσο, ενδέχεται να πλήττονται, κατά τα ανωτέρω, συνταξιοδοτικά, άρα περιουσιακά, δικαιώματα, συζύγων που απλώς έχουν μεγάλη διαφορά ηλικίας.

2. Επί του άρθρου 7

Λόγω της αναδιάταξης των άρθρων του Νσχ, η παραπομπή στις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ΄ καθώς και στις διατάξεις του άρθρου 13 του Κεφαλαίου

Δ΄ πρέπει να αντικατασταθεί από παραπομπή στις διατάξεις του Κεφαλαίου Α και τις διατάξεις του άρθρου 16 του Κεφαλαίου Β΄.

3. Επί του άρθρου 9

Συμφώνως προς το τελευταίο εδάφιο της περίπτ. β΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του Νσχ, «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Πολιτισμού και Τουρισμού, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να συμπληρώνονται οι διατάξεις των ειδικών καθεστώτων του προηγούμενου εδαφίου, οι οποίες αφορούν τις επιτρεπόμενες χρήσεις και λειτουργίες καθώς και τη θέση και τη διάταξη των κτιρίων, προκειμένου να προσαρμόζονται στις ειδικότερες προβλέψεις δημιουργίας σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων». Είναι αυτονόητο ότι η συμπλήρωση με υπουργική απόφαση των ειδικών πολεοδομικών καθεστώτων τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο των αρχών της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του άρθρου 24 του Συντάγματος.

4. Επί των άρθρων 16 και 17

Συμφώνως προς το άρθρο 55Α του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος, το οποίο κυρώθηκε με τον ν. 3424/7.12.1927 «Περί κυρώσεως του από 10 Νοεμβρίου 1927 ΝΔ/τος «Περί κυρώσεως της από 27 Οκτωβρίου 1927 συμβάσεως περί παραίτησεως της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος από του προνομίου εκδόσεως τραπεζικών γραμματίων και περί συστάσεως νέας Τραπέζης υπό την επωνυμίας «ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» και του προσαρτωμένου τη συμβάσει καταστατικού της Τραπέζης της Ελλάδος», «η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στις ακόλουθες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοοπιστωτικού τομέα της οικονομίας: α) εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης, β) εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων, γ) εταιριών αμοιβαίων εγγυήσεων, δ) ταμείων αντεγγύησης ε) ανταλλακτηρίων συναλλάγματος, στ) εταιριών διαμεσολάβησης στις διατραπεζικές αγορές. Επίσης και άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών μπορούν να υπάγονται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος, ως νόμος ορίζει, υπό την επιφύλαξη της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 5 Β του παρόντος». Στο πλαίσιο αυτό, με το άρθρο 1 του ν. 3867/2010, η εποπτεία της ιδιωτικής ασφάλισης ανατέθηκε στην τράπεζα της Ελλάδος.

Η τελευταία παράγραφος του άρθρου 5 Β του Καταστατικού ορίζει ότι «για κάθε σχέδιο νόμου που αφορά τις αρμοδιότητες του άρθρου 2 ζητείται η γνώμη της Τράπεζας της Ελλάδος. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να δια-

τυπώνει προτάσεις προς την Κυβέρνηση επί θεμάτων αρμοδιότητάς της». Συνεπώς, για τις ρυθμίσεις του άρθρου 16 του υπό ψήφιση Νοσχ, οι οποίες συνιστούν ιδίως ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της παρ. 3 του άρθρου 1 της οδηγίας 2010/76/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24.11.2010 (ΕΕ L 329/14.12.2010), καθώς και για τις ρυθμίσεις του άρθρου 17, απαιτείται, κατά τα ανωτέρω, η διατύπωση γνώμης της.

5. Επί του άρθρου 18 παρ. 6

Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται ότι, όταν από τα στοιχεία που διαθέτει το Υπουργείο Οικονομικών προκύπτει το ακριβές ποσό της φορολογητέας ύλης, μπορεί με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών να βεβαιώνεται οίκοθεν, μέσω της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, ο αναλογών φόρος και οι πρόσθετοι φόροι, οπότε εκδίδεται εκκαθαριστικό σημείωμα, το οποίο και αποστέλλεται στον υπόχρεο. Εν προκειμένω παρατηρείται ότι, στην περίπτωση που η βεβαίωση του φόρου δεν γίνεται βάσει δηλώσεως του φορολογουμένου, αλλά κατόπιν ελέγχου, δεν καθίσταται σαφές με ποιον τρόπο θα ασκούνται τα δικαιώματα που παρέχονται στον φορολογούμενο κατά το στάδιο του φορολογικού ελέγχου (επί παραδείγματι, της προηγούμενης ακρόασης) στο πλαίσιο της ανωτέρω διαδικασίας. Συναφώς, θα ήταν ίσως σκόπιμο να προβλέπεται η επίδοση, αντί της ταχυδρομικής αποστολής, του ανωτέρω εκκαθαριστικού σημειώματος, προκειμένου ο φορολογούμενος να μπορεί να ασκήσει αποτελεσματικώς τα δικονομικά δικαιώματά του.

6. Επί του άρθρου 18 παρ. 8

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις θεσπίζονται εξαιρέσεις από τις διατάξεις περί φορολογικού απορρήτου, ως εξής:

Στην παρ. 5 του άρθρου 85 του ΚΦΕ προστίθενται νέες περιπτώσεις ιγ) και ιδ), συμφώνως προς τις οποίες επιτρέπεται η χορήγηση στοιχείων σε δημόσιες υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων για επαλήθευση του περιεχομένου δικαιολογητικών που προσκομίζουν οι φορολογούμενοι [ιγ)] και η χορήγηση στοιχείων σε αναδόχους του Υπουργείου Οικονομικών ή όσους εκτελούν βάσει συμβάσεως συγκεκριμένο έργο προς όφελος του Δημοσίου [ιδ)]. Περαιτέρω, στην παρ. 3 του άρθρου 46 του ν. 3842/2010 προστίθεται νέα περίπτωση στ) και μετά την περίπτωση ε' της παρ. 7 του άρθρου 51 του ν. 3842/2010 προστίθεται περίπτωση στ), συμφώνως προς τις οποίες επιτρέπεται η χορήγηση στοιχείων σε αναδόχους του Υπουργείου Οικονομικών ή όσους εκτελούν βάσει συμβάσεως συγκεκριμένο έργο προς όφελος του Δη-

μοσίου.

Τα φορολογικά στοιχεία εμπεριέχουν, κατά περίπτωση, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Στο μέτρο που ο εν λόγω περιορισμός του θεσπιζόμενου στο άρθρο 9Α του Συντάγματος δικαιώματος υπακούει στην αρχή του σκοπού (συμφώνως προς την οποία τα δεδομένα συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο, για καθορισμένους, σαφώς διατυπωμένους και νόμιμους σκοπούς, υφίστανται, δε, θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εφόσον είναι συναφή, πρόσφορα και απαραίτητα για την επιδίωξη των σκοπών της επεξεργασίας [άρθρο 4 παρ. 1 περ. α) και β) του ν. 2472/1997, βλ. Γνωμοδοτήσεις 157/2007 ΝΣΚ και 1/2007 Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Α.Π.Δ.Π.Χ.)], ο εξυπηρετούμενος από την προτεινόμενη ρύθμιση σκοπός, όσον αφορά τη χορήγηση των ως άνω αναφερόμενων φορολογικών στοιχείων, πρέπει να ορίζεται σαφώς (βλ. Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής, επί του Νσχ «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις», της 18.7.2011, παρατ. 8), ώστε να μην διαβιβάζονται περισσότερα δεδομένα από όσα κάθε φορά απαιτούνται, ενώ θα ήταν σκόπιμο να προβλέπεται και η τήρηση εγγυήσεων προστασίας των προς επεξεργασία δεδομένων από τα πρόσωπα προς τα οποία διαβιβάζονται τα ανωτέρω δεδομένα.

7. Επί του άρθρου 18 παρ. 9

Συμφώνως προς την ως άνω προτεινόμενη διάταξη, «με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μπορεί, προκειμένου να εντοπιστούν περιουσιακά στοιχεία των υπόχρεων ή συνυπόχρεων προσώπων και να διασφαλιστεί η είσπραξη των δημοσίων εσόδων, να ανατίθεται η έρευνα σε ελεγκτικές εταιρίες ή δικηγόρους ή δικηγορικά γραφεία ή κοινοπραξίες αυτών. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καθορίζεται η διαδικασία της ανάθεσης, ο τρόπος της αμοιβής, που μπορεί να συνδέεται με το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας ή της είσπραξης, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου».

Κατά την παρ. 2 εδ. β' του άρθρου 43 του Συντάγματος επιτρέπεται, κατ'εξαίρεση, να ορισθούν ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Ειδικότερα θέματα είναι εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερική περίπτωση του θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω νομοθετικής ρύθμισης (βλ. Ε. Σπηλιω-

τόπουλο, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, τόμος 1, 13η έκδ., 2010, σελ. 58 επ., και Χ. Μουκίου, Η κανονιστική αρμοδιότητα της Διοίκησης, 2009, σελ. 212 επ.. Επίσης, ΣτΕ 2701/1996, 358/1998, 3364/2004, 3889/2005, 1342/2006). Ενδεικτικώς, έχει κριθεί ότι η διάταξη που παρέχει τη νομοθετική εξουσιοδότηση πρέπει να διαγράφει, έστω σε γενικές γραμμές, την ακολουθητέα διαδικασία επιλογής προσωπικού (βλ. ΣτΕ 3276/1998, 4056/2005), Λεπτομερειακό είναι το ζήτημα που αφορά στη θέσπιση όλως δευτερευουσών και επουσιωδών ρυθμίσεων, ενώ οι κύριες και ουσιώδεις ρυθμίσεις πρέπει να έχουν τεθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999). Τεχνικού χαρακτήρα είναι το θέμα που αφορά στη θέσπιση ρύθμισης για την οποία απαιτείται παρέμβαση αρμόδιου τεχνικού οργάνου (ΣτΕ 2820/1999, 2967/1999).

Υπό το φως των ανωτέρω, η ανάθεση, με υπουργική απόφαση, της έρευνας για τον εντοπισμό περιουσιακών στοιχείων υποχρέων απαιτεί επαρκέστερο προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, όπως, επί παραδείγματι, σαφή προσδιορισμό της έρευνας.

8. Επί του άρθρου 21

Οι ρυθμίσεις του άρθρου 21 του υπό ψήφιση Νοσχ συνιστούν επέμβαση του νομοθέτη σε υφιστάμενες συμβατικές σχέσεις, στις οποίες μισθωτής είναι το Δημόσιο, το οποίο δεν ασκεί εν προκειμένω δημόσια εξουσία. Το αποτέλεσμα της παρέμβασης αυτής είναι: α) τεκμαίρεται μείωση της μισθωτικής αξίας του μισθίου και συνακόλουθη μείωση του καταβαλλόμενου μισθώματος σε ποσοστό 20%, β) απαγορεύεται οποιασδήποτε αναπροσαρμογή μισθώματος έως την 30.6.2011 και γ) καταργείται τυχόν αναπροσαρμογή (αύξησης) μισθωμάτων, η οποία έγινε μετά την 1.7.2011.

Εγείρεται προβληματισμός ως προς τη συμβατότητα των ως άνω ρυθμίσεων προς την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (ΑΚ 361), ως ειδικότερης εκδήλωσης της αρχής της οικονομικής και επιχειρηματικής ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 1 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος). Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, εκτός από την ελευθερία σύναψης ή μη σύναψης της σύμβασης και την ελευθερία επιλογής αντισυμβαλλομένου, καθιερώνει το δικαίωμα των συμβαλλόμενων μερών να διαμορφώνουν ελευθέρως το περιεχόμενο της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού του καταβαλλόμενου μισθώματος, υπό τον όρο ότι δεν παραβιάζουν τον νόμο ή τα χρηστά ήθη και δεν ασκούν το δικαίωμά τους αυτό καθ' υπέρβαση των ορίων του, όπως αυτά ιδίως διαγράφονται συμφώνως προς την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και τον κοινωνικό και οικονομικό του σκοπό (βλ. Μιχ. Σταθόπουλο, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2004, § 13 αρ. 5 επ., 58 επ., και Απ. Γε-

ωργιάδη, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Αθήνα, 1999, αρ. 3 επ.). «Με την ελευθερία των συμβάσεων, δεν συμβιβάζεται, καταρχήν, μεταγενέστερη επέμβαση του νομοθέτη, περιοριστική της ελευθερίας αυτής, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ελευθερία των συμβάσεων προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων ή ασκείται κατά παραβίαση του Συντάγματος ή ενέχει προσβολή των χρηστών ηθών, καθώς επίσης και κατά τις περιπτώσεις που ασκείται προς βλάβη της εθνικής οικονομίας (άρθρα 5 παρ. 1, 25 παρ. 3 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος)» (ΑΠ 1465/2001, ΕλλΔνη 2003, σελ. 986). Επομένως, νομοθετική ρύθμιση η οποία παρεμβαίνει σε συμβατική σχέση για λόγους προστασίας της εθνικής οικονομίας, εισάγοντας ακόμη και βλαπτική μεταβολή της για το ένα μέρος, συνιστά, κατά την ανωτέρω κρίση του Αρείου Πάγου, εξαιρετικό δίκαιο. Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω ρύθμιση πρέπει να μην παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας –περιοριζόμενη στο όλως αναγκαίο μέτρο – καθώς και τις αρχές της ισότητας και της ασφάλειας του δικαίου (βλ. και ΣτΕ[ΟΛ] 3037/2008, 3047/2006, 1909/2001 και ΑΠ[ΟΛ] 4/1998), και να γίνεται σε εύλογο χρόνο από τη σύναψη της σύμβασης. Προκειμένου, μάλιστα, περί επέμβασης σε υφιστάμενες ενοχικές σχέσεις τίθεται, επιπροσθέτως, ζήτημα προσβολής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του καλόπιστου εκμισθωτή, ο οποίος ενδέχεται να είχε διευκολύνει τον μισθωτή του, δηλαδή το Δημόσιο, και ιδίως να είχε συμφωνήσει προ της 1.7.2011 σε μίσθωμα μικρότερο της μισθωτικής αξίας του ακινήτου, και να υφίσταται με την προτεινόμενη ρύθμιση ζημία, η οποία υπερβαίνει τα όρια τόσο της καλής πίστης και των χρηστών ηθών όσο και της αρχής της αναλογικότητας. Το ίδιο ισχύει και για την απαγόρευση αναπροσαρμογής του μισθώματος, η οποία, ενδέχεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε συνδυασμό με την αναγκαστική μείωση του μισθώματος και στο πλαίσιο των επιμέρους συμφωνιών μεταξύ μισθωτή και εκμισθωτή, να είναι υπερμέτρως επαχθής για τον εκμισθωτή (ΑΚ 388).

Περαιτέρω, εγείρεται προβληματισμός ως προς την προνομιακή μεταχείριση του Δημοσίου ως αντισυμβαλλομένου στη μισθωτική σχέση, σε σχέση με τις λοιπές περιπτώσεις μισθωτών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν, λόγω της οικονομικής κρίσης, ανάλογα προβλήματα. Κατά τούτο τίθεται ζήτημα τήρησης της αρχής της ισότητας. Η δε δυνατότητα προσφυγής στα δικαστήρια προς ανατροπή του τεκμηρίου δεν εξισορροπεί την προκληθείσα ζημία. Αντιθέτως, υποβάλλει τον εκμισθωτή στην ταλαιπωρία και τις δαπάνες που απαιτεί η δικαστική διεκδίκηση, η οποία, ούτως ή άλλως, αποτελεί δικαίωμά του, συμφώνως προς το άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος.

Επιπροσθέτως, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις για την αναγκαστική μείωση μισθώματος σε υφιστάμενες συμβατικές σχέσεις μίσθωσης ενδέχεται να θί-

γουν δικαιώματα του εκμισθωτή, τα οποία προστατεύονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 17 παρ. 1 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι, όπως έχει παγίως κριθεί, οι ως άνω διατάξεις καλύπτουν την ιδιοκτησία και τα περιουσιακά εν γένει δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των ενοχικών, όπως επίσης και τα νομίμως κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα (ΑΠ[Ολ] 40/1998, ΝοΒ 1999, σελ. 752 με σχόλιο Γ. Κασσιμάτη. Επίσης, βλ. ΑΠ 104/2009 και απόφαση ΣΤΡΑΝ και Στρατής Ανδρεάδης κατά Ελλάδος της 9ης Δεκεμβρίου 1994, *Série A*, Vol. 301, σκ. 65 επ.). «Η στέρηση των ενοχικών δικαιωμάτων χωρεί μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας και προϋποθέτει την καταβολή προηγούμενης αποζημίωσης. Η διάταξη αυτή του Πρωτοκόλλου έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 Συντ., άμεση και υπερνομοθετική ισχύ στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης και δεσμεύει το νομοθέτη» (ΑΠ 1465/2001). Κατά την ίδια απόφαση, τέτοιες διατάξεις νόμων με αναδρομική δύναμη, οι οποίες οδηγούν σε ολική ή μερική στέρηση περιουσίας (απαγόρευση αναπροσαρμογής, αναγκαστική μείωση μισθώματος κλπ.), ακόμη και όταν συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος, δεν είναι επιτρεπτές, και ευνοήτως, πολλώ μάλλον, όταν υπερβαίνουν τα όρια των συνταγματικώς κατοχυρωμένων αρχών της αναλογικότητας και της ισότητας.

9. Επί του άρθρου 24 παρ. 2

Με την ως άνω διάταξη ορίζεται ότι παύει, από την έναρξη ισχύος του παρόντος, η χορήγηση επιδότησης αγοράς ή ανέγερσης κατοικίας, ανεξαρτήτως του χρόνου τοποθέτησης, μετάθεσης ή μετάταξης υπαλλήλου σε υπηρεσία προβληματικής περιοχής. Ειδικότερα, οι υπάλληλοι δημόσιων υπηρεσιών, ν.π.δ.δ. και ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού, καθώς και των ν.π.δ.δ. αυτών αποκτούν δικαίωμα επιδότησης, εφόσον μετά από πενταετή παραμονή σε προβληματική περιοχή, δηλώσουν ότι επιθυμούν να παραμείνουν εκεί για μια δεκαετία ακόμη και προβούν στην αγορά κατοικίας ή την ανέγερση κατοικίας σε ιδιόκτητο οικόπεδο στην περιοχή αυτή. Η επιδότηση ανέρχεται στο 40% της αξίας της κατοικίας ή της αξίας του κτίσματος σε περίπτωση ανέγερσης, όπως η αξία αυτή προσδιορίζεται από την αρμόδια φορολογική αρχή κατά τον χρόνο αγοράς της κατοικίας ή κατά τον χρόνο περάτωσης των εργασιών ανέγερσης. Προϋπόθεση για την παροχή της επιδότησης είναι η μεν αγορά να έχει πραγματοποιηθεί, οι δε εργασίες να έχουν αρχίσει και ολοκληρωθεί είτε κατά τη διάρκεια της ελάχιστης πενταετούς παραμονής στην προβληματική περιοχή είτε μετά τη συμπλήρωσή της.

Συμφώνως προς την αιτιολογική έκθεση, η παροχή του κινήτρου καταργείται, «δεδομένου ότι εξέλιπαν οι λόγοι για τους οποίους θεσπίστηκε». Με

την παύση της χορήγησης επιδότησης, όμως, η οποία επέρχεται από τη δημοσίευση του παρόντος, εγείρεται προβληματισμός λόγω της μη θέσπισης μεταβατικής διάταξης για αιτήσεις/δηλώσεις που έχουν ήδη υποβληθεί, γεγονός που σημαίνει, συμφώνως προς τα ανωτέρω, ότι καταλαμβάνεται και ο υπάλληλος έχει ήδη προβεί σε αγορά ή ανέγερση κατοικίας ή οικοπέδου ή έχει ήδη ξεκινήσει τις εργασίες κατασκευής κατοικίας και έχει αναλάβει υποχρεώσεις (π.χ., λήψη δανείου), βασιζόμενος στην επιδότηση του 40% της σχετικής δαπάνης ή έχει δηλώσει στην υπηρεσία του ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να παραμείνει στην προβληματική περιοχή για άλλα 10 χρόνια. Στις ως άνω περιπτώσεις τίθεται ζήτημα σεβασμού του κράτους δικαίου, αλλά και παραβίασης των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας (βλ. Επ. Σπηλιωτόπουλο, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, τόμος Ι, 13η έκδοση, αρ. 84 και 514 επ.), δεδομένου ότι άλλοι υπαγόμενοι στο ως άνω καθεστώς, των οποίων η αίτηση κρίθηκε λίγες μέρες πριν από τη δημοσίευση του παρόντος επωφελούνται της επιδότησης, ενώ για τον ίδιο παύει αυτή η παροχή για λόγους που δεν συνδέονται με τον ίδιο, αλλά, π.χ., με την ταχύτητα διεκπεραίωσης της αίτησής του από τη Διοίκηση.

10. Επί του άρθρου 25 περ. α) και β)

Για λόγους σαφήνειας και εφαρμογής της διάταξης θα ήταν, ενδεχομένως, χρήσιμο να ορισθούν τα παίγνια τα οποία έχουν ήδη χαρακτηριστεί ως «τεχνικά», «τυχηρά» και «μεικτά» συμφώνως προς τις διατάξεις του β.δ. 29/1971.

Επίσης, θα πρέπει να διευκρινισθεί εάν και ποιές διατάξεις του εν λόγω βασιλικού διατάγματος θα καταργηθούν ή θα παραμείνουν σε ισχύ από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

11. Επί του άρθρου 26

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη:

«1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται στα τεχνικά-ψυχαγωγικά της υποπερίπτωσης γγ' της περίπτωσης α' του άρθρου 25 και στα τυχερά παίγνια, που διενεργούνται με παιγνιομηχανήματα ή μέσω του διαδικτύου.

2. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου, εκτός από τις διατάξεις που αναφέρονται στην Ε.Ε.Ε.Π. και το άρθρο 35, δεν εφαρμόζονται για τα τυχερά παίγνια που διεξάγονται ή για τα οποία έχει ήδη χορηγηθεί άδεια κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στα καζίνο και στις εταιρίες Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. και Ο.Δ.Ι.Ε. Α.Ε., για τα οποία εφαρμόζονται οι ειδικές για αυτά διατάξεις».

Εν προκειμένω, για λόγους σαφήνειας, θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί ρητώς εάν από την εφαρμογή των διατάξεων του Νσχ εξαιρούνται μόνο τα τυχερά παίγνια για τα οποία έχει ήδη χορηγηθεί άδεια ή διεξάγονται στα καζίνο ή και από την εταιρεία Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. κατά την έναρξη της ισχύος του ή εξαιρούνται και εκείνα για τα οποία θα δοθεί άδεια μετά την έναρξη ισχύος του (πρβλ. και άρθρο 54 παρ. 8, 9 και 11).

Περαιτέρω, στο μέτρο που διά της προτεινόμενης διάταξης ρυθμίζεται η ίδια παρεχόμενη υπηρεσία (τυχερά παίγνια), προβληματισμός θα μπορούσε να δημιουργηθεί ως προς την εφαρμογή διαφορετικών νομικών καθεστώτων επί ήδη διεξαγόμενων παιγνίων ή των παιγνίων για τα οποία έχει χορηγηθεί άδεια σε σχέση με τα παίγνια για τα οποία θα χορηγηθεί άδεια μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος.

Εξ άλλου σημειώνεται ότι από την απαγόρευση, δυνάμει του άρθρου 35, της εμπορικής επικοινωνίας εξαιρούνται τα παίγνια που διεξάγονται με άδεια εκδοθείσα από την Ελληνική Δημοκρατία (άρθρο 35 παρ. 4).

12. Επί του άρθρου 28 παρ. 3 και 6

Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 3. α) του παρόντος γίνεται παραπομπή στον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων του άρθρου 5, ενώ πρόκειται περί του άρθρου 29.

Περαιτέρω, στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 6 ορίζεται ότι: «Ο Πρόεδρος της Ε.Ε.Ε.Π. διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής».

Σχετικώς σημειώνεται ότι, συμφώνως προς την παρ. 3 του άρθρου 43Α του Κανονισμού της Βουλής, «Οι ειδικές μόνιμες επιτροπές ή υποεπιτροπές τους μπορούν να αποφασίζουν ή να προτείνουν ή να διατυπώνουν γνώμη, εφόσον αποφασίζεται κάθε φορά να ανατεθεί το έργο τούτο σε αυτές από τη Διάσκεψη των Προέδρων και για όσα θέματα προβλέπεται από το Σύνταγμα, τον Κανονισμό ή νόμο σχετική αρμοδιότητα της Βουλής ή οργάνου της. Στην περίπτωση αυτήν εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 49Α».

Περαιτέρω, συμφώνως προς το άρθρο 49Α του Κανονισμού της Βουλής, η Επιτροπή Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (παρ. 1) διατυπώνει γνώμη για την καταλληλότητα των προτεινομένων προς διορισμό ή επαναδιορισμό ή ανανέωση θητείας σε θέσεις Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου, Διοικητού ή Διευθύνοντος Συμβούλου ή Γενικού Διευθυντή, εάν δεν υπάρχει Διευθύνων Σύμβουλος, των αναφερομένων στην παρ. 6 του παρόντος άρθρου Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων

Κοινωνικής Ασφάλισης (παρ. 3).

Συμφώνως, όμως, προς την παρ. 6 του εν λόγω άρθρου του Κανονισμού της Βουλής, στις Δημόσιες Επιχειρήσεις, Τράπεζες, Οργανισμούς Κοινής Ωφελείας και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης επί των οποίων εφαρμόζεται το άρθρο 49Α περιλαμβάνεται και η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου των Τυχερών Παιχνιδιών [παρ. 6 περ. ιθ)], η οποία μετονομάζεται διά της προτεινόμενης διάταξης του Νσχ σε Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων.

Παρατηρείται, συνεπώς, ότι συμφώνως προς τον Κανονισμό της Βουλής, για τον Πρόεδρο της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων εκφράζει ούτως ή άλλως γνώμη η Επιτροπή Δημοσίων Επιχειρήσεων, Τραπεζών, Οργανισμών Κοινής Ωφελείας και Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης της Βουλής.

13. Επί των άρθρων 28 παρ. 3. γ), 29 παρ. 3 α), 38 παρ. 2 και 42 παρ. 1 α) και 44 παρ. 1

Με τις προτεινόμενες διατάξεις καθιερώνεται σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης των τεχνικών–ψυχαγωγικών παιγνίων [άρθρα 28 παρ. 3. γ) 29 παρ. 3. α) και 44 παρ. 1 για όλα τα παίγνια και 38 παρ. 2 για τα παίγνια εντός καταστημάτων με σχετική άδεια]. Περαιτέρω, θεσπίζονται ρυθμίσεις για την εμπορική επικοινωνία των ως άνω παιγνίων (άρθρο 29 παρ. 4. Βλ. και παρατήρηση επί του άρθρου 35 του Νσχ).

Το ανωτέρω θεσπιζόμενο πλαίσιο υπηρετεί προφανώς τον σκοπό της προστασίας, ιδίως, των ανήλικων καταναλωτών (βλ., ενδεικτικώς, και Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, ιδίως των ανηλίκων, όσον αφορά την χρήση βιντεοπαιχνιδιών [COM(2008) 0207 τελικό], όπου γίνεται διάκριση μεταξύ των βιντεοπαιχνιδιών εκτός δικτύου και των βιντεοπαιχνιδιών με δυνατότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ των παικτών μέσω διαδικτυακής σύνδεσης, και Ψήφισμα του Συμβουλίου της 1.3.2002 για την προστασία των καταναλωτών, ιδίως των νέων, με την επισήμανση ορισμένων βιντεοπαιχνιδιών και ηλεκτρονικών παιχνιδιών αναλόγως της ηλικίας (ΕΕ C/14.3.2002, σελ. 2)]. Το όλο σύστημα, όμως, πιστοποίησης και ελέγχου και η ρύθμιση της εμπορικής επικοινωνίας των εν λόγω προϊόντων δεν πρέπει να οδηγεί σε αδικαιολόγητο περιορισμό της κυκλοφορίας τους ή και της παροχής της σχετικής υπηρεσίας. Από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12.12.2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376/27.12.2006, σελ. 0036–0068), εξ άλλου, εξαιρούνται ρητώς οι «δραστη-

ριότητες παροχής υπηρεσιών τυχηρών παιγνίων στα οποία ο παίκτης στοιχηματίζει νομισματική αξία, συμπεριλαμβανομένων των λαχειοφόρων αγορών, των τυχηρών παιγνίων σε καζίνα και των συναλλαγών που αφορούν στοιχήματα» [βλ. περ. η) της παρ. 2 του άρθρου 2 της Οδηγίας].

14. Επί του άρθρου 29 παρ. 1

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη: «Με προεδρικά διατάγματα, κατόπιν προτάσεως της Ε.Ε.Ε.Π., θεσπίζονται ο Οργανισμός της Ε.Ε.Ε.Π., ο Κανονισμός Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων».

Σχετικώς παρατηρείται ότι, συμφώνως προς την παρ. 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος, η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων επιτρέπεται μετά από πρόταση του αρμόδιου υπουργού με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όριά της.

Συνεπώς, η ως άνω προτεινόμενη διάταξη πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «Με προεδρικά διατάγματα τα οποία εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού, κατόπιν σχετικής προτάσεως της Ε.Ε.Ε.Π., θεσπίζονται ο Οργανισμός της Ε.Ε.Ε.Π., ο Κανονισμός Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων και ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων».

15. Επί του άρθρου 33 παρ. 5

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη: «Η ατομική κάρτα παίκτη μπορεί να εκδίδεται από τους κατόχους των αδειών, σύμφωνα με τη διαδικασία και τους όρους που καθορίζονται με απόφαση της Ε.Ε.Ε.Π.».

Θα ήταν σκόπιμο διευκρινισθεί, εν προκειμένω, εάν, πέραν των κατόχων αδειών, δύνανται ενδεχομένως να ορίζονται και άλλοι φορείς έκδοσης καρτών παικτών. Το εν λόγω ζήτημα χρήζει διευκρίνισης, όπως και το ζήτημα των κριτηρίων επιλογής τους, δεδομένου, ιδίως, ότι οι εν λόγω κάρτες περιέχουν προσωπικά δεδομένα των παικτών (βλ. σχετικώς άρθρα 33 παρ. 4 και 34).

16. Επί του άρθρου 34 παρ. 3

Με το άρθρο 34 παρ. 3 ορίζεται ότι, εάν παραβιασθεί το απόρρητο των στοιχείων των παικτών ή/και η υποχρέωση εχεμύθειας, επιβάλλονται οι ποινικές κυρώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 252, 253, 370 Β, 370 Γ ΠΚ και στο άρθρο 4 του ν. 2392/1996. Όταν μία διάταξη προβλέπει ότι οι παραβάτες της απαγόρευσης που περιγράφει τιμωρούνται συμφώνως προς άλλη διάταξη, η αρχή της νομιμότητας ικανοποιείται, εάν η πράξη που περιγράφεται στην παραπέμπουσα διάταξη στοιχειοθετεί και την άλλη αξιόποινη πράξη

που προβλέπει η παραπεμπόμενη διάταξη. Εν προκειμένω, επειδή το άρθρο 252 ΠΚ, στο οποίο παραπέμπει η προτεινόμενη διάταξη περιλαμβάνει στην παρ. 2 και την παραβίαση απορρήτων από πρόσωπα που υπηρετούν στο πολιτικό γραφείο του πρωθυπουργού, των υπουργών και των υφυπουργών, θα ήταν σκόπιμο η παραπομπή να γίνει μόνο στις παρ. 1 και 3 εδ. α του άρθρου 252 ΠΚ.

Περαιτέρω, το άρθρο 4 του ν. 2392/1996 προβλέπει περισσότερα εγκλήματα (αποκάλυψη ειδικών στατιστικών πληροφοριών, παραποίηση απαντήσεων στα ερωτηματολόγια της Γ.Γ.Ε.Σ.Υ.Ε, εσκεμμένη διάδοση ψευδών φημών, αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών από υπαλλήλους της Γ.Γ.Ε.Σ.Υ.Ε.), οι όροι των οποίων είναι αμφίβολο εάν πληρούνται, όταν παραβιασθεί το απόρρητο των στοιχείων των παικτών ή/και η υποχρέωση εχεμύθειας.

17. Επί του άρθρου 34 παρ. 4

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη: «Μέσα σε έξι μήνες από το διορισμό των μελών της Ε.Ε.Ε.Π., τα τεχνικά – ψυχαγωγικά παίγνια που ήδη διεξάγονται με παιγνιομηχανήματα χωρίς να έχουν άδεια από την ελληνική πολιτεία και κατά παράβαση της εθνικής νομοθεσίας, λαμβάνουν όλες τις απαιτούμενες πιστοποιήσεις και άδειες από το νόμο αυτό. Άλλως, εφαρμόζονται οι κυρώσεις των άρθρων 51 και 52».

Δυνάμει του άρθρου 29 παρ. 3 οι προϋποθέσεις πιστοποίησης και η ειδικότερη διαδικασία χορήγησης των αδειών θα καθορισθούν με τον Κανονισμό Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων (βλ. και άρθρα 42 παρ. 1 και 44 παρ. 1). Δεδομένου ότι ο ανωτέρω Κανονισμός θα θεσπισθεί με προεδρικό διάταγμα, για την έκδοση του οποίου δεν προβλέπεται συγκεκριμένη προθεσμία, η ως άνω εξάμηνη προθεσμία για τη λήψη όλων των απαιτούμενων πιστοποιήσεων και αδειών δεν πρέπει να αρχίζει από την ημερομηνία διορισμού των μελών της Ε.Ε.Ε.Π., ιδίως στο μέτρο που ενδεχόμενη αδυναμία λήψης των ανωτέρω πιστοποιήσεων και αδειών θα συνεπάγεται την επιβολή των κυρώσεων των άρθρων 51 και 52.

18. Επί του άρθρου 35

Α) Συμφώνως προς τις διατάξεις των παρ. 1, 2 και 3 του παρόντος άρθρου: «1. Η εμπορική επικοινωνία που αφορά σε παίγνια υπόκειται σε περιορισμούς. Υποχρεωτικά αναφέρονται τα άτομα που απαγορεύεται να παίζουν τυχερά παίγνια, καθώς επίσης αναφέρονται και οι γραμμές και υπηρεσίες υποστήριξης για απεξάρτηση από το παίγνιο. 2. Απαγορεύεται η εμπορική επικοινωνία με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, για οποιονδήποτε φορέα σχετικά με

την παροχή πίστωσης στους παίκτες για τη συμμετοχή σε τυχερά παίγνια. 3. Το περιεχόμενο των κάθε είδους εμπορικών επικοινωνιών πρέπει να είναι σύμφωνο με τις αρχές που καθιερώνει ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων».

Υπό το φως των ανωτέρω ερωτάται κατά πόσον η απαρίθμηση στις παρ. 1 και 2 του παρόντος των περιορισμών ως προς την εμπορική επικοινωνία των παιγνίων είναι εξαντλητική (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 24, «Το άρθρο 35 ρυθμίζει τους όρους υπό τους οποίους είναι ανεκτή η διαφήμιση των πάσης φύσεως παιγνίων και δραστηριοτήτων στοιχηματισμού και των καταστημάτων στα οποία διεξάγονται») ή δύνανται να θεσπίζονται περαιτέρω περιορισμοί δυνάμει του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων [βλ. παρ. 3 του παρόντος στην οποία προβλέπεται ότι το περιεχόμενο των κάθε είδους εμπορικών επικοινωνιών πρέπει να είναι σύμφωνο με τις αρχές που καθιερώνει ο Κώδικας Δεοντολογίας Παιγνίων, ενώ στην Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 24), αναφέρεται ότι με τον Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων θα καθορισθούν οι λεπτομέρειες της εμπορικής επικοινωνίας των εν λόγω δραστηριοτήτων].

Εξ άλλου, συμφώνως προς τη διάταξη της παρ. 4 του παρόντος, «Μέχρι τη θέσπιση του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων, απαγορεύεται η εμπορική επικοινωνία για τυχερά παίγνια, με εξαίρεση τα παίγνια που διεξάγονται σύμφωνα με άδεια που έχει εκδοθεί από την Ελληνική Δημοκρατία».

Η θεσπιζόμενη απαγόρευση υπηρετεί, προφανώς, τον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών.

Σχετικώς παρατηρούνται τα εξής:

α) Δεδομένου ότι από τις διατάξεις των άρθρων 29 και 39 του Νοχ δεν προκύπτει ότι η αδειοδότηση των νέων παιγνίων έπεται της θέσπισης του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων, η προτεινόμενη ρύθμιση, κατά τη διατύπωσή της, καταλαμβάνει το σύνολο των παιγνίων για τα οποία έχει ήδη χορηγηθεί ή θα χορηγηθεί άδεια μέχρι τη θέσπιση του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων, ενώ στην Αιτιολογική Έκθεση ορίζεται ότι εξαιρούνται τα ήδη αδειοδοτημένα και νομίμως διαξαγόμενα παίγνια (σελ. 24).

β) Σε περίπτωση, όμως, που η προτεινόμενη ρύθμιση καταλαμβάνει την εμπορική επικοινωνία μόνο ως προς τυχερά παίγνια για τα οποία έχει ήδη εκδοθεί άδεια μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος, τίθεται ερώτημα ως προς το εάν η ολική απαγόρευση εμπορικής επικοινωνίας για τυχερά παίγνια, για τα οποία ενδεχομένως θα χορηγηθούν άδειες στο χρονικό διάστημα από την έναρξη ισχύος του παρόντος μέχρι τη θέσπιση (δημοσίευση) του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων, συνάδει προς τις αρχές της οικονομικής ελευθερίας και της ίσης μεταχείρισης των κατόχων αδειών παιγνίων, στο μέτρο που δεν αιτιολογείται ειδικότερα.

Το ερώτημα τίθεται και στο πλαίσιο του ανωτέρω προβληματισμού ως

προς την εξαντλητική ή τη μη εξαντλητική απαρίθμηση των τιθέμενων απαγορεύσεων (στην περίπτωση, δηλαδή, κατά την οποία το πλαίσιο απαγορεύσεων έχει ήδη περιγραφεί στο Νοσχ, η καθολική απαγόρευση της εμπορικής επικοινωνίας μέχρι τη θέσπιση του Κώδικα Δεοντολογίας Παιγνίων θα μπορούσε, ενδεχομένως, να οδηγήσει σε περιορισμό του δικαιώματος παροχής μίας υπηρεσίας για την οποία, όμως, έχει δοθεί άδεια συμφώνως προς τις διατάξεις του παρόντος).

Β) Επίσης, επειδή στις προτεινόμενες διατάξεις χρησιμοποιούνται οι όροι «παίγνια» και «τυχερά παίγνια», για λόγους εφαρμογής των διατάξεων αυτών θα πρέπει να διευκρινισθεί εάν οι διατάξεις του παρόντος άρθρου αφορούν μόνο τα τυχερά παίγνια ή και τα τεχνικά-ψυχαγωγικά παίγνια της υποπερίπτωσης γγ΄ της περίπτωσης α΄ του άρθρου 25.

19. Επί των άρθρων 38 παρ. 4, 42 παρ. 4 και 47 παρ. 1

Με τα άρθρα 38 παρ. 4, 42 παρ. 4 και 47 παρ. 1 προβλέπεται ως κώλυμα των προσώπων που ασκούν τη διοίκηση ή τη διαχείριση των νομικών προσώπων τα οποία είναι κάτοχοι αδειών εκμετάλλευσης τεχνικών-ψυχαγωγικών παιγνίων, ή αδειών διενέργειας τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, καθώς και των υπευθύνων εκμετάλλευσης καταστημάτων για διεξαγωγή τεχνικών-ψυχαγωγικών ή τεχνικών παιγνίων, η τελεσίδικη καταδίκη τους για κακούργημα ή σε οποιαδήποτε ποινή για περιοριστικώς αναφερόμενα εγκλήματα, στα οποία, όμως, δεν περιλαμβάνεται η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, για την οποία, κατά το άρθρο 45 παρ. στοιχ. στ΄-η΄ του ν. 3691/2008, μπορεί να επιβληθεί πλημμεληματική ποινή. Περαιτέρω, στο μέτρο που τα ανωτέρω πρόσωπα μπορεί να είναι και αλλοδαποί, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινισθεί εάν ως τελεσίδικη καταδίκη νοείται και εκείνη αλλοδαπού δικαστηρίου καθώς και η διαδικασία διαπίστωσης μη ύπαρξης τέτοιας καταδίκης.

20. Επί του άρθρου 39

Εφόσον το προτεινόμενο άρθρο διέπει τη διαδικασία χορήγησης άδειας για τη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων με παιγνιομηχανήματα (βλ. τίτλο του άρθρου και Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 24), σκόπιμο θα ήταν να συμπληρωθεί ο χρησιμοποιούμενος όρος «παιγνιομηχανήματα» διά της διευκρίνισης ότι αφορά τη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων.

Επίσης, στην παρ. 2 του παρόντος η φράση «(...) Από τα ανωτέρω, τα 16.500 παιγνιομηχανήματα εγκαθίστανται και εκμεταλλεύονται από την Ο-ΠΑΠ Α.Ε. μέσω των πρακτορείων της και τα υπόλοιπα 18.500 παιγνιομηχανήματα εγκαθίστανται σε αμιγείς χώρους, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις

των άρθρων 42 και 43, και εκμεταλλεύονται από παραχωρησιούχους προς τους οποίους η ΟΠΑΠ Α.Ε (...)» πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση: «Από τα ανωτέρω, η Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. εγκαθιστά και εκμεταλλεύεται τα 16.500 παιγνιομηχανήματα μέσω των πρακτορείων της και τα υπόλοιπα 18.500 παιγνιομηχανήματα εγκαθίστανται σε αμιγείς χώρους, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις των άρθρων 42 και 43, και τα εκμεταλλεύονται παραχωρησιούχοι προς τους οποίους η Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. (...)». Ομοίως, στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του παρόντος η φράση: «Το τίμημα για τα παιγνιομηχανήματα που εγκαθίστανται από την ΟΠΑΠ Α.Ε. και εκμεταλλεύονται μέσω των πρακτορείων της καταβάλλεται (...)», πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση: «Το τίμημα για τα παιγνιομηχανήματα που εγκαθιστά η Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. και εκμεταλλεύεται μέσω των πρακτορείων της καταβάλλεται (...)».

21. Επί του άρθρου 42 παρ. 4

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη, «Για κάθε κατάσταση ορίζεται υπεύθυνος εκμετάλλευσης, ο οποίος ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τον κάτοχο της άδειας διεξαγωγής παιγνίων ή το φορέα εκμετάλλευσης για την τήρηση των διατάξεων του νόμου αυτού. Ο υπεύθυνος εκμετάλλευσης πρέπει να είναι φυσικό πρόσωπο ηλικίας 25 έως 60 ετών, μόνιμος κάτοικος Ελλάδας και να πληροί τις εξής προϋποθέσεις (...)».

Σχετικώς παρατηρείται ότι «με το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρώνεται η προσωπική και οικονομική ελευθερία ως ατομικό δικαίωμα. Ειδικότερη εκδήλωση αυτής της ελευθερίας αποτελεί η επαγγελματική ελευθερία, δηλαδή η ελευθερία επιλογής και ασκήσεως ορισμένου επαγγέλματος, ως αναγκαίου στοιχείου της προσωπικότητας του ατόμου. Στην ελευθερία αυτή μπορεί ο νόμος να επιβάλει περιορισμούς για λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, οι οποίοι, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να τελούν σε συνάφεια προς το αντικείμενο και τον χαρακτήρα της ρυθμιζόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας. Εξάλλου, σύμφωνα με τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας (βλ. ήδη άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως ισχύει μετά την αναθεώρηση του έτους 2001), οι επιβαλλόμενοι από το νόμο περιορισμοί πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογοι, σε σχέση προς αυτόν (βλ. Ολομ. Σ.τ.Ε. 1991, 3665/2005)» (ΣτΕ [Ολ] 2204/2010. Βλ., επίσης, ΣτΕ 1431/2005, 3724/1996, 588/1997). Βλ., ακόμη και άρθρο 6 της Οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27.11.2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, ΕΕ L 303/2.12.2000, σελ. 16 έως 22).

Υπό το φως των ανωτέρω, η συμφωνία του ως άνω θεσπιζόμενου περιορισμού με την αρχή της αναλογικότητας, όσον αφορά τα όρια ηλικίας των υπευθύνων εκμετάλλευσης των καταστημάτων διεξαγωγής παιγνίων, κρίνεται από την αιτιολόγηση της σχετικής ρύθμισης, η οποία όμως δεν προκύπτει από την Αιτιολογική Έκθεση.

22. Επί του άρθρου 48

Συμφώνως προς την προτεινόμενη διάταξη της παρ. 3 του παρόντος, «Απαγορεύεται η δημιουργία και η λειτουργία ιστοτόπων από μη κατόχους άδειας».

Για λόγους σαφήνειας, στο κείμενο της ως άνω διάταξης πρέπει να προστεθούν οι λέξεις «τυχερών παιγνίων» μετά την λέξη «ιστοτόπων».

Επίσης, στην παρ. 5 του παρόντος ορίζεται ότι: «Η διεξαγωγή στην Ελληνική Επικράτεια τυχερών παιγνίων μέσω άλλων οπτικοακουστικών και ηλεκτρομαγνητικών μέσων επιτρέπεται μόνο ύστερα από χορήγηση ειδικής άδειας, που εκδίδεται από την Ε.Ε.Ε.Π.».

Εν προκειμένω, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινισθεί κατά πόσον η παρούσα άδεια ταυτίζεται με την άδεια του άρθρου 53, άλλως θα ήταν χρήσιμο να παρατεθούν, έστω ενδεικτικώς, άλλα οπτικοακουστικά ή ηλεκτρομαγνητικά μέσα, πέραν των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και του διαδικτύου, μέσω των οποίων διεξάγονται τυχερά παίγνια. Περαιτέρω, θα ήταν σκόπιμο να καθορισθούν τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις χορήγησης της εν λόγω ειδικής άδειας.

23. Επί των άρθρων 31, 35, 39, 45, 46, 47 και 49

Με τις προτεινόμενες διατάξεις, μεταξύ άλλων, θεσπίζονται:

- καθεστώς χορήγησης, με υπουργική απόφαση, μίας άδειας στην Ο.Π.Α.Π. Α.Ε. για το σύνολο των παιγνιομηχανημάτων που θα λειτουργούν στην Ελληνική Επικράτεια (39 παρ. 2), με δυνατότητα χρονικής επέκτασής της υπό τους ίδιους όρους και με νέο τίμημα (39 παρ. 5), σε συνδυασμό με παραχώρηση του δικαιώματος εγκατάστασης και εκμετάλλευσης 18.500 παιγνιομηχανημάτων σε τέσσερις έως δέκα παραχωρησιούχους (39 παρ. 6) και προκήρυξη δεκαπέντε έως πενήντα αδειών για τη διενέργεια τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου (45 παρ. 3),

- προϋποθέσεις συμμετοχής στον διαγωνισμό για τη χορήγηση άδειας διενέργειας τυχερών παιγνίων [όπως, απαίτηση σύστασης εταιρείας με κεφαλαιουχική μορφή με καταβεβλημένο κεφάλαιο τουλάχιστον 200.000 ευρώ (46 παρ. 1), κατάθεση εγγυητικής επιστολής ύψους 100.000 ευρώ (46 παρ. 2), χρονική επέκταση των εν λόγω αδειών (45 παρ. 6)],

- υποχρεώσεις των κατόχων άδειας [όπως, υποχρέωση να έχουν καταστατική έδρα ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα (47 παρ. 1), υποχρέωση αποθήκευσης σε υλικό μηχανισμό που βρίσκεται στην Ελλάδα των δεδομένων τα οποία αφορούν στη διεξαγωγή τυχερών παιγνίων μέσω διαδικτύου επί δέκα χρόνια (47 παρ. 8), μεταφορά χρημάτων υποχρεωτικώς μέσω πιστωτικών ιδρυμάτων ή ιδρυμάτων πληρωμών που είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν νομίμως στην Ελλάδα (άρθρο 49), υποχρέωση να διατηρούν ορισμένο ποσό σε πιστωτικό ίδρυμα ή ίδρυμα πληρωμών που είναι εγκατεστημένο και λειτουργεί νόμιμα στην Ελλάδα (άρθρο 31 παρ. 5), περιορισμός έως και απαγόρευση της εμπορικής επικοινωνίας για τυχερά παίγνια (35 παρ. 4)].

Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, τυγχάνουν εφαρμογής σε περίπτωση «δραστηριότητας συνισταμένης στην παροχή προς τους χρήστες της δυνατότητας να συμμετάσχουν, έναντι αμοιβής, σε παίγνιο επί χρήμασι (...)». Η εν λόγω δραστηριότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 56 της ΣυνθΛειτΕΕ (ΕΕ C-83/30.3.2010, σελ. 70), «εφόσον ένας τουλάχιστον από τους παρέχοντες την υπηρεσία είναι εγκατεστημένος εντός κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο εντός του οποίου παρέχεται η υπηρεσία» (Απόφαση του Δικαστηρίου της 24.3.1994 στην υπόθεση C-275/92, *Her Majesty's Customs and Excise κατά Gerhart Schindler and Jörg Schindler*, Απόφαση του Δικαστηρίου της 21.10.1999 στην υπόθεση C-67/98, *Questore di Verona και Diego Zenatti*, παρ. 24).

Το άρθρο 49 της ΣυνθΛειτΕΕ (πρώην άρθρο 43 ΣυνθΕΚ) περί ελευθερίας εγκατάστασης μπορεί επίσης να εφαρμοσθεί στην περίπτωση εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχείρησης, η οποία διαθέτει παρουσία σε άλλο κράτος μέλος, μέσω εμπορικών συμφωνιών που έχει συνάψει με επιχειρηματίες ή μεσολαβητές αναφορικώς με την ίδρυση κέντρων διαβίβασης δεδομένων, τα οποία θέτουν στη διάθεση των χρηστών τα απαραίτητα μέσα τηλεματικής, συγκεντρώνουν και καταχωρίζουν τις προθέσεις στοιχήματος και τις διαβιβάζουν στην εν λόγω επιχείρηση (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, *Piergiorgio Gambelli κ.λπ.*, παρ. 14 και 46). Αντιθέτως, το άρθρο 49 της ΣυνθΛειτΕΕ δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην περίπτωση δραστηριοτήτων που παρέχονται αποκλειστικώς μέσω του διαδικτύου, χωρίς να χρησιμοποιούνται μεσάζοντες εγκατεστημένοι επί εδάφους κράτους μέλους και, συνεπώς, χωρίς να έχει δημιουργηθεί κύρια ή δευτερεύουσα εγκατάσταση αλλά ούτε και να προκύπτει ότι υπάρχει πρόθεση εγκατάστασης (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2009, στην υπόθεση C-42/07, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional, Bwin International Ltd*, πρώ-

ην Baw International Ltd, κατά Departamento de Jogos da Santa Casa da Misericórdia de Lisboa, παρ. 46).

Το άρθρο 52 παρ. 1 της ΣυνθΛειτουργίας (πρώην 46 παρ. 1 ΣυνθΕΚ) επιτρέπει περιορισμούς των ανωτέρω ελευθεριών, δικαιολογούμενους από λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. έχει δεχθεί ορισμένους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, όπως είναι η προστασία των καταναλωτών, η πρόληψη της απάτης και της ενθάρρυνσης της εκ μέρους των πολιτών σπατάλης χρημάτων που συνδέεται με τα παίγνια, καθώς και, γενικώς, η αποτροπή της διατάραξης της κοινωνικής τάξης (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2009, στην υπόθεση C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional κ.λπ., παρ. 56). Στο πλαίσιο αυτό «η νομοθεσία περί τυχερών παιγνίων περιλαμβάνεται μεταξύ των τομέων εκείνων στους οποίους υπάρχουν σημαντικές διαφορές ηθικής, θρησκευτικής και πολιτιστικής φύσης μεταξύ των κρατών μελών. Ελλείψει συναφούς κοινοτικής εναρμόνισης, σε κάθε κράτος μέλος εναπόκειται να εκτιμήσει, στους τομείς αυτούς, σύμφωνα με τη δική του κλίμακα αξιών, τις απαιτήσεις που συνεπάγεται η προστασία των εμπλεκόμενων συμφερόντων (...)» (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2009, στην υπόθεση C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional κ.λπ., παρ. 57).

Τα κράτη μέλη είναι, συνεπώς, ελεύθερα να καθορίζουν τον σκοπό της πολιτικής τους στον τομέα των τυχερών παιγνίων και να προσδιορίζουν με ακρίβεια το επίπεδο της επιδιωκόμενης προστασίας. Εντούτοις, οι περιορισμοί τους οποίους επιβάλλουν πρέπει να πληρούν τις απορρέουσες από τη νομολογία του Δικαστηρίου προϋποθέσεις όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2009, στην υπόθεση C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional κ.λπ., παρ. 59. Βλ., επί παραδείγματι, Απόφαση του Δικαστηρίου της 9.10.2010 στην υπόθεση C-64/08, Ernst Engelmann, όπου το Δικαστήριο της Ε.Ε. αποφάνθηκε ότι υποχρέωση των κατόχων άδειας εκμετάλλευσης καζίνο να έχουν την έδρα τους στην ημεδαπή συνιστά περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης - καθόσον εισάγει δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος εταιρειών των οποίων η έδρα βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος και εμποδίζει αυτές τις εταιρίες να εκμεταλλεύονται καζίνο σε κράτος μέλος μέσω πρακτορείου, υποκαταστήματος ή θυγατρικής εταιρίας (παρ. 32) -, ο οποίος είναι δυσανάλογος διότι βαίνει πέραν του αναγκαίου για την πάταξη της εγκληματικότητας μέτρου (παρ. 37). Εν πάση περιπτώσει, αυτοί οι περιορισμοί πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο μη εισάγοντα διακρίσεις (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2009, στην υπόθεση C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional κ.λπ., παρ. 60).

Εξ άλλου, οι περιορισμοί πρέπει να συμβάλλουν στον περιορισμό της δραστηριότητας κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, Piergiorgio Gambelli κ.λπ., παρ. 67) και να εκφράζουν τη μέριμνα πραγματικής μείωσης των δυνατοτήτων συμμετοχής σε παίγνια (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, Piergiorgio Gambelli κ.λπ., παρ. 62). Οι σχετικοί δικαιολογητικοί λόγοι πρέπει να συνοδεύονται από ανάλυση της σκοπιμότητας και της αναλογικότητας του περιοριστικού μέτρου που λαμβάνεται από το κράτος μέλος (Απόφαση του Δικαστηρίου της 13.11.2003, στην υπόθεση C-42/02, Diana Elisabeth Lindman, παρ. 25). Όσον αφορά τη δικαιολόγηση της θέσπισης κρατικού μονοπωλίου προς τον σκοπό της αποτροπής της ενθάρρυνσης υποβολής των καταναλωτών σε υπερβολικώς υψηλές δαπάνες για παίγνια, και της καταστολής της εξάρτησης από αυτά, κρίθηκε ότι οι οικείες εθνικές αρχές δεν απαιτείται να είναι σε θέση να προσκομίσουν μελέτη, προγενέστερη της υιοθέτησης του εν λόγω μέτρου, η οποία να αποδεικνύει τον αναλογικό του χαρακτήρα. Η απαίτηση αναλογικότητας δύναται να πληρούται, εφόσον η σύσταση του εν λόγω μονοπωλίου συνοδεύεται από την εφαρμογή ενός κανονιστικού πλαισίου που διασφαλίζει ότι ο φορέας του μονοπωλίου θα είναι πράγματι σε θέση να επιδιώξει, κατά συνεπή και συστηματικό τρόπο, έναν τέτοιο σκοπό, μέσω προσφοράς υπολογιζόμενης ποσοτικώς και διαμορφούμενης ποιοτικώς σε συνάρτηση προς τον εν λόγω σκοπό, καθώς και υποκείμενης σε αυστηρό έλεγχο εκ μέρους των δημόσιων αρχών (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, Markus Stoß κ.λπ. κατά Wetteraukreis και Kulpa Automatenservice Asperg GmbH κ.λπ. κατά Land Baden-Württemberg, παρ. 81-83).

Σχετικώς, από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει γίνει δεκτό ότι, όταν οι αρχές κράτους μέλους ενισχύουν και ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να μετέχουν σε λαχειοφόρες αγορές, σε τυχερά παίγνια και σε παίγνια στοιχημάτων με σκοπό την άντληση οφέλους για το δημόσιο ταμείο, οι αρχές του εν λόγω κράτους δεν μπορούν να επικαλούνται τη δημόσια κοινωνική τάξη, η οποία απαιτεί τη μείωση των προσφερομένων παιγνίων, προς δικαιολόγηση μέτρων (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, Piergiorgio Gambelli κ.λπ., παρ. 69).

Αποτελεί πάγια νομολογία, επίσης, ότι ο περιορισμός ή η μείωση των φορολογικών εσόδων δεν περιλαμβάνεται στους λόγους που απαριθμεί το άρθρο 56 της ΣυνθΛειτΕΕ και δεν συνιστά επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος δυνάμενο να προβληθεί προς δικαιολόγηση περιορισμού της ελευθε-

ρίας εγκατάστασης ή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, Piergiorgio Gambelli κ.λπ., παρ. 61). Εξ άλλου, η χρηματοδότηση κοινωνικής δράσης από τα έσοδα που προέρχονται από τα εγκεκριμένα παίγνια δεν πρέπει να συνιστά παρά ανεπιθύμητη ευεργετική συνέπεια και όχι πραγματική αιτία της ακολουθούμενης περιοριστικής πολιτικής (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.11.2003 στην υπόθεση C-243/01, Piergiorgio Gambelli κ.λπ., παρ. 62).

Ειδικώς, όσον αφορά την παραχώρηση περιορισμένου αριθμού αδειών, έχει κριθεί ότι μπορεί να αποτελεί εμπόδιο στην άσκηση των δικαιωμάτων ελεύθερης εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.3.2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-338/04, C-359/04, C-360/04, Massimiliano Placanica, Christian Palazzese, Angelo Sorricchio, παρ. 51). Στο πλαίσιο, όμως, της μείωσης των προσφερόμενων παιγνίων και της καταπολέμησης της εγκληματικότητας «(...) ένα σύστημα παραχώρησης αδειών μπορεί πράγματι να συνιστά αποτελεσματικό μηχανισμό ελέγχου των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τυχερών παιγνίων προς αποτροπή της εκμεταλλεύσεως των δραστηριοτήτων αυτών για εγκληματικούς σκοπούς ή για απάτες (...)», εφόσον πράγματι συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της αποτροπής της εκμετάλλευσης των δραστηριοτήτων στον τομέα αυτό για εγκληματικούς σκοπούς ή για απάτες (Απόφαση του Δικαστηρίου της 6.3.2007 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-338/04, C-359/04, C-360/04, Massimiliano Placanica, Christian Palazzese, Angelo Sorricchio, παρ. 57. Βλ. και παρ. 52-53).

Περαιτέρω, εφόσον τα κράτη μέλη έχουν επαρκή διακριτική ευχέρεια να ορίσουν το επίπεδο προστασίας που επιδιώκεται σχετικώς με τυχερά παίγνια, «είναι θεμιτό να επιλέξουν (...) καθεστώς αδειοδοτήσεως μόνον ενός επιχειρηματία» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 48]. «Εντούτοις, ένα τέτοιο καθεστώς δεν μπορεί να νομιμοποιήσει μια κατά διακριτική ευχέρεια συμπεριφορά των εθνικών αρχών ικανή να καταστήσει άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας τις διατάξεις του δικαίου της Ενώσεως, και ιδίως εκείνες που αφορούν μια θεμελιώδη ελευθερία όπως η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 49]. Ειδικότερα, κατά πάγια νομολογία, για να δικαιολογηθεί καθεστώς προηγούμενης διοικητικής άδειας, πρέπει αυτό το καθεστώς «να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια, που δεν δημιουργούν δυσμενείς διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, έτσι ώστε να οριοθετεί την άσκηση της δια-

κριτικής ευχέρειας των αρχών προκειμένου η ευχέρεια αυτή να μη χρησιμοποιείται με αυθαίρετο τρόπο» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 50]. «Η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της εντεύθεν υποχρέωσης διαφάνειας συνεπάγεται άνευ ετέρου ότι πρέπει να υπόκεινται σε προσήκουσα δημοσιότητα τα αντικειμενικά κριτήρια που καθιστούν δυνατό να οριοθετηθεί η διακριτική ευχέρεια των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 51, Απόφαση του Δικαστηρίου της 9.10.2010 στην υπόθεση C-64/08, Ernst Engelmann, παρ. 49-33].

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι «Το γεγονός ότι η χορήγηση μοναδικής άδειας δεν ισοδυναμεί με σύμβαση παραχωρήσεως υπηρεσιών δεν δύναται, μόνον αυτό, να δικαιολογήσει τη μη τήρηση, κατά τη χορήγηση διοικητικής άδειας (...) των επιταγών που απορρέουν από το άρθρο 49 ΕΚ [ήδη άρθρο 56 ΣυνθΛειτουργίας], και ιδίως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της υποχρέωσης διαφάνειας» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 46]. Εξ άλλου διαδικασία ανανέωσης αδειών που δεν πληροί τις ανωτέρω προϋποθέσεις «εμποδίζει, κατ' αρχήν, να μπορέσουν άλλοι επιχειρηματίες να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας και, ως εκ τούτου, οι τελευταίοι εμποδίζονται να ωφεληθούν από τα δικαιώματα που αντλούν από το δίκαιο της Ενώσεως, και ιδίως από την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που προβλέπει το άρθρο 49 ΕΚ [ήδη άρθρο 56 ΣυνθΛειτουργίας]» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 55].

Οι περιορισμοί οι οποίοι απορρέουν ειδικώς από τις διαδικασίες χορήγησης και ανανέωσης άδειας μόνον ενός επιχειρηματία «θα μπορούσαν να θεωρηθούν δικαιολογημένοι αν το οικείο κράτος μέλος αποφάσιζε να χορηγήσει ή να ανανεώσει την άδεια μιας δημόσιας επιχειρήσεως της οποίας η διαχείριση υπόκειται στην άμεση εποπτεία του κράτους ή μιας ιδιωτικής επιχειρήσεως επί των δραστηριοτήτων της οποίας οι δημόσιες αρχές είναι σε θέση να ασκήσουν συστηματικό έλεγχο (...)» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 59].

Σε ό,τι ειδικότερα αφορά τον θεσμό των κρατικών μονοπωλίων, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι εθνικό σύστημα που προβλέπει περιορισμένης έκτασης άδεια για τη διεξαγωγή παιγνίων επί χρήμασι, στο πλαίσιο ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων, αναγνωριζόμενων κατά παραχώρηση σε ορισμέ-

νους οργανισμούς, και το οποίο ενέχει κυρίως το πλεονέκτημα ότι κατευθύνει την επιθυμία για συμμετοχή σε τυχερά παίγνια και την εκμετάλλευσή τους εντός ενός ελεγχόμενου κυκλώματος, ενδέχεται να εντάσσεται στην επιδίωξη των προαναφερθέντων σκοπών γενικού συμφέροντος περί προστασίας των καταναλωτών και περί προστασίας της κοινωνικής τάξης (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, Markus Stoß κ.λπ. κατά Wetteraukreis και Kulpa Automatenservice Asperg GmbH κ.λπ. κατά Land Baden Württemberg παρ. 80). Οι δημόσιες αρχές κράτους μέλους «μπορούν βασίμως να θεωρούν ότι, στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτουν σχετικώς, η χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων σε δημόσιο οργανισμό, του οποίου η διαχείριση υπόκειται στην άμεση εποπτεία του κράτους, ή σε ιδιωτική επιχείρηση, επί των δραστηριοτήτων της οποίας οι δημόσιες αρχές είναι σε θέση να ασκήσουν συστηματικό έλεγχο, τους επιτρέπει να ελέγχουν τους κινδύνους που εγκυμονεί ο τομέας των τυχερών παιγνίων και να επιδιώκουν τον θεμιτό σκοπό αποτροπής της ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για παίγνια και καταστολής της εξαρτήσεως από αυτά, κατά αποτελεσματικότερο τρόπο από ό,τι αν ίσχυε καθεστώς, το οποίο θα επέτρεπε στους επιχειρηματίες, στους οποίους θα δινόταν έγκριση, να ασκούν τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιο ρυθμίσεως μη αποκλειστικού χαρακτήρα (...)» (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, Markus Stoß κ.λπ. κατά Wetteraukreis και Kulpa Automatenservice Asperg GmbH κ.λπ. κατά Land Baden Württemberg, παρ. 81).

Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι, συμφώνως προς το άρθρο 56 ΣυνθΛειτουργίας, σε περίπτωση σύστασης περιφερειακού κρατικού μονοπωλίου στον τομέα αθλητικών στοιχημάτων και λαχειοφόρων αγορών (με σκοπό την αποτροπή της παρότρυνσης σε υπερβολικές δαπάνες συνδεδεμένες με τα τυχερά παίγνια και την καταστολή της εξάρτησης από αυτά), εφόσον εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι ιδιώτες επιχειρηματίες, κάτοχοι άδειας, μπορούν να εκμεταλλεύονται λοιπά είδη τυχερών παιγνίων και ότι, όσον αφορά τα λοιπά είδη τυχερών παιγνίων, τα οποία δεν εμπίπτουν στο εν λόγω μονοπώλιο και, εξ άλλου, έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου εξάρτησης από τα υπαγόμενα στο μονοπώλιο τυχερά παίγνια, οι αρμόδιες αρχές ακολουθούν επεκτατική πολιτική προσφοράς, δυνάμενη να αναπτύξει και να ενθαρρύνει τις δραστηριότητες τυχερών παιγνίων, μεταξύ άλλων, για τη μεγιστοποίηση των προερχομένων από αυτά εσόδων, «το εν λόγω εθνικό δικαστήριο μπο-

ρεί θεμιτώς να οδηγηθεί στην κρίση ότι το μονοπώλιο αυτό δεν είναι πρόσφορο για να διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού για τον οποίο δημιουργήθηκε συμβάλλοντας στη μείωση των ευκαιριών συμμετοχής σε τυχερά παίγνια και στον περιορισμό των δραστηριοτήτων στον τομέα αυτόν κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό (...)» (Απόφαση του Δικαστηρίου της 8.9.2010 στην υπόθεση C-46/08, Carmen Media Group Ltd κατά Land Schleswig-Holstein, Innenminister des Landes Schleswig-Holstein, παρ. 71).

Τέλος, ειδικώς ως προς τα προσβάσιμα μέσω διαδικτύου τυχερά παίγνια, έχει κριθεί πως το γεγονός ότι ένας επιχειρηματίας προτείνει νομίμως υπηρεσίες μέσω διαδικτύου εντός άλλου κράτους μέλους, όπου είναι εγκατεστημένος και όπου κατ' αρχήν υπόκειται σε νομικές προϋποθέσεις και σε ελέγχους από μέρους των αρμοδίων αρχών του εν λόγω κράτους, «δεν δύναται να θεωρηθεί επαρκής εγγύηση προστασίας των καταναλωτών της ημεδαπής από τους κινδύνους απάτης και εγκληματικότητας, λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών που οι αρχές του κράτους μέλους εγκαταστάσεως μπορεί να συναντήσουν, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, προκειμένου να αξιολογήσουν τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική εντιμότητα των επιχειρηματιών [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 33]. «Επιπλέον, λόγω ελλείψεως άμεσης επαφής μεταξύ του καταναλωτή και του επιχειρηματία, τα προσβάσιμα μέσω διαδικτύου τυχερά παίγνια συνεπάγονται κινδύνους διαφορετικής φύσεως και μεγαλύτερης σημασίας σε σχέση με τις παραδοσιακές αγορές τέτοιων παιγνίων όσον αφορά τυχόν απάτες των επιχειρηματιών εις βάρος των καταναλωτών [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 34]. Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή ρύθμισης «η οποία υποβάλλει την οργάνωση και διαφήμιση τυχερών παιγνίων σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ μόνον ενός επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένου επιχειρηματία εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό» [Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-203/08, Sporting Exchange Ltd («Betfair») κατά Minister van Justitie, παρ. 37. Βλ. και Απόφαση του Δικαστηρίου της 3.6.2010 στην υπόθεση C-258/08, Ladbrokes Betting & Gaming Ltd και Ladbrokes International Ltd κατά Stichting de Nationale Sporttotalisator, παρ. 54-58].

Εξ άλλου, σημειώνεται ότι έχει παραπεμφθεί δυνάμει προδικαστικού ερωτήματος της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας στο Δικαστήριο

της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΤΕ [ΟΛ] 231, 232/2011) το ερώτημα της συμβατότητας προς τα άρθρα 49 και 56 της Συνθήκης ΕΕ διατάξεων ρύθμισης (βλ., ιδίως άρθρο 27 του ν. 2843/2000) η οποία, προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του περιορισμού της προσφοράς τυχερών παιχνιδιών, παραχωρεί το αποκλειστικό δικαίωμα διεξαγωγής, διαχείρισης, οργάνωσης και λειτουργίας τυχερών παιχνιδιών σε μία μόνο επιχείρηση, η οποία έχει τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Πολύ περισσότερο δε όταν η επιχείρηση αυτή διαφημίζει τα τυχερά παιχνίδια που οργανώνει, επεκτείνεται σε χώρες του εξωτερικού, οι παίκτες συμμετέχουν ελεύθερα σε αυτά και το μέγιστο ποσό στοιχηματισμού και κέρδους ορίζεται ανά δελτίο και όχι ανά παίκτη.

Υπό το φως των ανωτέρω, απαιτείται πληρέστερη αιτιολόγηση, προς αποφυγή προβληματισμού ως προς το κατά πόσον οι ως άνω προτεινόμενες διατάξεις συνιστούν περιορισμούς των ελευθεριών των άρθρων 49 και 56 της Συνθήκης ΕΕ οι οποίοι δικαιολογούνται από λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας ή τους ως άνω νομολογιακώς αναγνωριζόμενους επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, κατά πόσον πληρούν τις απορρέουσες προϋποθέσεις από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ε.Ε. όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας και της μη διάκρισης, το εάν επιβάλλονται αποκλειστικώς προς τον σκοπό αύξησης των φορολογικών εσόδων και το εάν συμβάλλουν πράγματι κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό στη μείωση της δραστηριότητας των τυχερών παιγνίων.

24. Επί του άρθρου 50 παρ. 8

Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι τα κέρδη που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των παιγνίων φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις φορολογίας του εισοδήματος. Περαιτέρω, προβλέπεται ότι για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών αλλοδαπής επιχείρησης, η οποία έχει μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα και είναι κάτοχος άδειας διεξαγωγής και εκμετάλλευσης παιγνίων, δεν εκπίπτουν τα γενικά έξοδα διαχείρισης και διάφορα άλλα έξοδα οργάνωσης και λειτουργίας που πραγματοποιούνται από την έδρα της επιχείρησης η οποία βρίσκεται στην αλλοδαπή. Εν προκειμένω παρατηρείται ότι η ανωτέρω ρύθμιση, η οποία αποκλίνει από τον κανόνα του άρθρου 100 παρ. 2 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 2238/1994), ενδεχομένως δεν συνάδει με τις ρυθμίσεις συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, οι οποίες προβλέπουν ότι για τον προσδιορισμό του ει-

σοδήματος θα αναγνωρίζονται προς έκπτωση, μεταξύ άλλων, και τα γενικά έξοδα διαχείρισης που αφορούν τη μόνιμη εγκατάσταση ανεξαρτήτως του πού πραγματοποιούνται.

25. Επί του άρθρου 52 παρ. 1, 7 και 11

Α) Στην παρ. 1 του άρθρου 52 του υπό ψήφιση Νοσχ προβλέπονται ποινικές κυρώσεις για όποιον διεξάγει παίγνια χωρίς να διαθέτει την απαιτούμενη άδεια. Επειδή η έννοια των παιγνίων στις διατάξεις του παρόντος Νοσχ ορίζεται στα άρθρα 25 και 26 παρ.1, θα ήταν νομοτεχνικώς ορθότερο να γίνει παραπομπή στα αντίστοιχα άρθρα του Νοσχ.

Β) Στην παρ. 1 εδ. β΄ του άρθρου 52 προβλέπεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών για όποιον διεξάγει, χωρίς άδεια, τυχερό παίγνιο. Στην παρ. 3 ορίζεται ότι όποιος μετέχει σε τυχερό παίγνιο, το οποίο διοργανώνεται χωρίς άδεια από την Ελληνική Δημοκρατία, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως τριών μηνών και με χρηματική ποινή από 5.000 έως 20.000 ευρώ. Σημειωτέον ότι, συμφώνως προς την παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 2433/1996, προβλέπεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι μηνών για όποιον διεξάγει, χωρίς δικαίωμα, δημοσίως ή σε ευρύ κύκλο προσώπων, στοίχημα, ενώ όποιος συμμετέχει στο στοίχημα που διεξάγεται χωρίς δικαίωμα, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως πέντε ετών. Στο μέτρο που οι ανωτέρω διατάξεις είναι δυνατόν να συρρέουν, και με δεδομένη τη ρήτρα επικουρικότητας του εδ. γ΄ της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 2433/1996, θα ήταν ίσως σκόπιμο είτε να αναδιατυπωθούν οι προτεινόμενες διατάξεις προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης των απειλούμενων ποινών είτε να καταργηθεί η παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 2433/1996.

Γ) Στην παρ. 7 του άρθρου 52 προβλέπεται ότι, όποιος μετέχει σε παίγνια μέσω παρένθετου φυσικού ή νομικού προσώπου, τιμωρείται με φυλάκιση έως δυο ετών και χρηματική ποινή από 100.000 έως 200.000 ευρώ. Το περιεχόμενο του όρου «παρένθετο πρόσωπο» δεν προκύπτει από το κείμενο της προτεινόμενης διάταξης, και ορίζεται μόνο στο άρθρο 2 παρ. 9 του ν. 3310/2005 (όπως αυτός τροποποιήθηκε δια του άρθρου 2 παρ. 11 του ν. 3414/2005). Ο εν λόγω, όμως, ορισμός αφορά μόνο στην εφαρμογή του συγκεκριμένου νομοθετήματος. Επειδή η συμμετοχή σε νόμιμα τυχερά παίγνια τιμωρείται μόνο εάν παρεμβληθεί παρένθετο πρόσωπο, η αρχή της νομιμότητας επιβάλλει να περιγραφεί η αξιόποινη συμπεριφορά που έχει ως αποτέλεσμα τη συμμετοχή του δράστη σε τυχερά παίγνια μέσω παρένθετου

προσώπου (βλ. και άρθρο 32 παρ. 6, «Απαγορεύεται σε οποιονδήποτε παίκτη να συμμετέχει σε τυχερά παίγνια μέσω παρένθετων φυσικών ή νομικών προσώπων», όπου σκόπιμο είναι να διευκρινισθεί και εν προκειμένω η έννοια του όρου «παρένθετο φυσικό ή νομικό πρόσωπο»).

Δ) Στην παρ. 11 του άρθρου 52 ορίζεται ότι, προκειμένου περί νομικών προσώπων, ως αυτορρογοί των αδικημάτων των προηγούμενων παραγράφων θεωρούνται οι διευθύνοντες, εντεταλμένοι και συμπράττοντες σύμβουλοι ή οι πρόεδροι των διοικητικών συμβουλίων, ή οι γενικοί διευθυντές και διευθυντές ή εν γένει κάθε εντεταλμένο πρόσωπο, είτε αμέσως από το νόμο είτε από ιδιωτική βούληση είτε με δικαστική απόφαση, στη διοίκηση ή στη διαχείριση του νομικού προσώπου, και αν όλα τα παραπάνω πρόσωπα ελλείπουν, τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων. Θα ήταν σύμφωνο με το τεκμήριο αθωότητας, αντί της καθιέρωσης μαχητού τεκμηρίου γνώσης των πράξεων ή των παραλείψεων δια των οποίων πληρούνται τα στοιχεία των αδικημάτων των προηγούμενων παραγράφων, να προβλέπεται ρητώς η γνώση των προσώπων αυτών για τις πράξεις ή παραλείψεις με τις οποίες πληρώθηκαν οι όροι των αδικημάτων των προηγούμενων παραγράφων.

26. Επί του άρθρου 52 παρ. 3

Στην προτεινόμενη διάταξη προβλέπεται ότι «Όποιος μετέχει σε τυχερό παίγνιο, το οποίο διοργανώνεται χωρίς άδεια από την Ελληνική Δημοκρατία, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως τριών (3) μηνών και με χρηματική ποινή από 5.000 έως 20.000 ευρώ». Για λόγους σαφήνειας, θα πρέπει να διευκρινισθεί εάν ο όρος «τυχερό παίγνιο, το οποίο διοργανώνεται χωρίς άδεια από την Ελληνική Δημοκρατία» καταλαμβάνει τυχερά παίγνια τα οποία διοργανώνονται εκτός της Ελληνικής Επικράτειας με άδεια άλλου κράτους μέλος της Ε.Ε..

27. Επί του άρθρου 53

Στην παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου ο όρος «τηλεοπτικά μέσα» θα πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο «ραδιοτηλεοπτικά μέσα» (βλ. τίτλο του άρθρου και Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 27).

Αθήνα, 1.8.2011

Οι εισηγητές
Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονική Συνεργάτις
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης
(Μέρη Α΄, Β΄, Γ΄ του Νσχ)
Αθανασία Διονυσοπούλου
Επιστημονική Συνεργάτις
Δημήτριος Βασιλείου
Γεωργία Μακροπούλου
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες
(Μέρος Δ΄ του Νσχ)

Ο προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αν. Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ο προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Αν. Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών